

*ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування*

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., професор
_____ Володимир СИБІРЦЕВ
«___» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ
КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ »

Виконав(ла): здобувач вищої освіти 2 курсу, групи
_____ ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

_____ **Муравльова Ольга Сергіївна**
«___» _____ 2022 р.

Керівник роботи: кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

_____ **Гаврилова Наталія Валеріївна**
«___» _____ 2022 р.

Рецензент: завідувач кафедри аудиту, обліку та
оподаткування, канд. екон. наук, доцент
кафедри аудиту, обліку та оподаткування

_____ **Магопець Олена Анатоліївна**

м. Кропивницький

Завідувачу кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Сибірцеву В.В.

здобувача вищої освіти економічного
факультету групи _____

(ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»)

Муравльова Ольга Сергіївна

ЗАЯВА

Прошу дозволити мені виконати кваліфікаційну роботу за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти на тему: «Управління ліквідністю та
платоспроможністю комерційного банку».

«___» _____ 20__ р.

(підпис)

Погоджено:

Керівник кваліфікаційної роботи:

_____ канд. екон. наук, доцент **Гаврилова Наталія Валеріївна**
(підпис)

«___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування:

_____ док. екон. наук, професор **Сибірцев Володимир Васильович**
(підпис)

«___» _____ 20__ р.

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
Володимир СИБІРЦЕВ

«__» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Муравльова Ольга Сергіївна

(прізвище та ініціали)

1. Тема роботи

Управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

(назва)

2. Керівник роботи Гаврилова Н.В., канд.екон.наук, доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження розвитку науково-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

Поставлена мета дослідження зумовила необхідність вирішення наступних завдань: дослідити сутність та поняття ліквідності та платоспроможності; розглянути теоретичні підходи до управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку; розглянути принципи управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку; розглянути організаційно-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк»; провести аналіз рівня ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк»; розглянути механізм забезпечення ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк»; виявити проблеми ліквідності та платоспроможності комерційних банків в умовах військової агресії; розглянути пріоритетні напрямки зміцнення ліквідності та платоспроможності

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Гаврилова Н.В.		
2	Гаврилова Н.В.		
3	Гаврилова Н.В.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	жовтень 2022	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	жовтень 2022	
3.	Підготовка та подання керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	жовтень 2022 жовтень- листопад 2022 листопад 2022 листопад 2022	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	листопад 2022	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	грудень 2022	
6.	Нормо-контроль секретаря ЕК, перевірка на академічну доброчесність	грудень 2022	
7.	Відгук керівника	грудень 2022	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновок-виписка, опубліковані статті).	грудень 2022	
9.	Подання роботи завідувачу кафедри на допуск до захисту	грудень 2022	
10.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень завідувача кафедри.	грудень 2022	
11.	Подання роботи та супровідних документів до ЕК	грудень 2022	
12.	Захист роботи	грудень 2022	

Дата видачі завдання:

«__» _____ 20__ р.

(підпис керівника)

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

«__» _____ 20__ р.

(підпис здобувача)

(прізвище та ініціали)

Муравльова О.С. Управління ліквідністю та платоспроможністю комерційних банків. Рукопис.

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2022.

У роботі досліджено теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю комерційних банків, розглянуто сутність та поняття ліквідності та платоспроможності комерційних банків, теоретичні підходи до управління ліквідністю та платоспроможністю. Визначено принципи управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

Проаналізовано ліквідність та платоспроможність АТ КБ «Приватбанк», розглянуто організаційно-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк», проаналізовано рівень його ліквідності та платоспроможності. Розглянуто сучасний стан забезпечення рівня ліквідності та платоспроможності комерційними банками.

Розроблено рекомендації щодо зміцнення ліквідності та платоспроможності комерційного банку, напрямків антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю та пріоритетів зміцнення ліквідності та платоспроможності.

Ключові слова: комерційний банк, ліквідність комерційного банку, платоспроможність комерційного банку, управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку, антикризове управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку, фактори впливу на ліквідність та платоспроможність, стратегія управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Muravlyova O.S. Management of liquidity and solvency of commercial banks. Manuscript.

Qualification work for the second (master's) level of higher education in specialty 072 "Finance, banking and insurance". – Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2022.

The paper examines the theoretical foundations of liquidity and solvency management of commercial banks, examines the essence and concept of liquidity and solvency of commercial banks, theoretical approaches to liquidity and solvency management. The principles of liquidity and solvency management of a commercial bank are defined.

The liquidity and solvency of Privatbank CB JSC were analyzed, the organizational and economic characteristics of Privatbank CB JSC were considered, and the level of its liquidity and solvency was analyzed. The current state of ensuring the level of liquidity and solvency by commercial banks is considered.

Recommendations on strengthening the liquidity and solvency of a commercial bank, anti-crisis management of liquidity and solvency, and priorities for strengthening liquidity and solvency have been developed.

Keywords: commercial bank, liquidity of a commercial bank, solvency of a commercial bank, management of liquidity and solvency of a commercial bank, anti-crisis management of liquidity and solvency of a commercial bank, factors affecting liquidity and solvency, strategy of management of liquidity and solvency of a commercial bank

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	8
1.1. Сутність та поняття ліквідності та платоспроможності.....	8
комерційного банку.....	8
1.2. Теоретичні підходи до управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.....	13
1.3. Принципи управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	22
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «Приватбанк»	22
2.2. Аналіз рівня ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк»	34
2.3. Сучасний стан забезпечення рівня ліквідності та платоспроможності комерційними банками України.....	37
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	46
3.1. Напрямки антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.....	46
3.2. Пріоритети зміцнення ліквідності та платоспроможності комерційного банку	56
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасному світі ліквідність та платоспроможність комерційних банків характеризують результат його діяльності, рівень фінансової надійності та стабільності, що в цілому надає характеристику не лише банківському сектору, а і загальному стану економіки країни. Здійснення процесу управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку неможливе без дослідження сутності та наукового тлумачення цих категорій. Досягнення певного рівня ліквідності та платоспроможності дозволяє власникам банківського бізнесу максимізувати свій прибуток без перевищення допустимого рівня ризику. Забезпечення допустимого рівня ліквідності та платоспроможності завжди було першочерговим для банківської установи, і особливо болючим є в умовах політичних, військових, фінансових та соціальних викликів.

Банк, який є неліквідним, не може надавати банківські послуги, виконувати банківське обслуговування своїх клієнтів, спостерігається зниження його рейтингів, ускладнюються роботи по залученню коштів, банк втрачає можливості отримання прибутку. Так, вирішення проблем ліквідності є пріоритетним у банківському бізнесі, а постійний моніторинг рівня ліквідності та платоспроможності та своєчасне запровадження заходів щодо його підтримання є головною умовою успішного існування та подальшого розвитку банку.

Банківська установа самостійно розробляє та проводить заходи щодо підтримання ліквідності та платоспроможності на достатньому рівні використовуючи як аналіз фінансового стану, так і через прогнозування його статутного капіталу, фондів спеціального призначення, розмірів позичених коштів, обсягів виконання активних операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика питань сутності ліквідності та платоспроможності комерційного банку, методів управління ними, розглядалась у працях провідних вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед яких особливо слід виділити Р. Дутвейлер, І. Івасів, В. Корнівську, І. Лис, В. Міщенко, Р. Михайлюк, Л. Примостку, Т. Путінцеву, Ю.Серпенінову О. Фуксман та інших.

Враховуючи вплив фінансово-економічних, політичних чинників, слід відмітити, що науковцями недостатньо приділено уваги до даних питань. Зокрема, посилюється важливість та актуальність питань управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку в умовах нестабільності на політичному та фінансово-економічному просторі. Необхідність розв'язання даних питань зумовлюють вибір теми дослідження, його мету і завдання.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження розвитку науково-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

Поставлена мета дослідження зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити сутність та поняття ліквідності та платоспроможності;
- розглянути теоретичні підходи до управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку;
- розглянути принципи управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку;
- розглянути організаційно-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк»;
- провести аналіз рівня ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк»;
- розглянути механізм забезпечення ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк»;

- виявити проблеми ліквідності та платоспроможності комерційних банків в умовах військової агресії;
- розглянути пріоритетні напрямки зміцнення ліквідності та платоспроможності

Об'єкт дослідження – фінансово-економічні відносини які виникають у процесі управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

Предмет дослідження – науково-методичне забезпечення та практичний інструментарій управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження виступають положення економічної теорії, фінансів та науково-методичні праці провідних вітчизняних вчених – економістів присвячені проблемам та завданням управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

Для вирішення поставлених у роботі завдань використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналіз, синтез, наукова абстракція, методи систематизації та логічного узагальнення – при розкритті теоретичних аспектів управління ліквідності та платоспроможності, обґрунтуванні теоретичних аспектів управління ліквідності та платоспроможності, метод аналізу та синтезу при проведенні фінансового аналізу та аналізу ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк», метод експертних оцінок при розгляді впливу факторів на ліквідність та платоспроможність в Україні в умовах невизначеності та фінансових та політичних потрясінь

Інформаційну базу дослідження склали Закони України, офіційні видання Державної служби статистики, наукові та навчальні матеріали вітчизняних та зарубіжних вчених. Аналітичні звіти та дані офіційного сайту АТ КБ «Приватбанк» за 2017-2021 роки.

Наукова цінність одержаних результатів полягає у вдосконаленні заходів антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю

комерційного банку та удосконалення методичного інструментарію стратегічного антикризового управління ліквідності та платоспроможності комерційного банку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані заходи управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку можуть бути використані в роботі АТ КБ «Приватбанк», що підтверджено довідкою про впровадження результатів випускної кваліфікаційної роботи виданою АТ КБ «Приватбанк» м. Кропивницький.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та наукові результати кваліфікаційної роботи обговорювались і отримали позитивні відгуки на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді «Облік, оподаткування і контроль в управлінні» (24 листопада 2022року).

За результатами наукового дослідження автором опубліковано тези «Проблеми ліквідності та платоспроможності комерційних банків в сучасних умовах».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота містить зміст, вступ, основну частину, яка складається з трьох розділів, висновки, список використаних джерел. Робота викладена на 72 сторінках, містить 12 таблиць та 12 рисунків. Список використаних джерел охоплює 57 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність та поняття ліквідності та платоспроможності комерційного банку

Забезпечення ліквідності та платоспроможності комерційних банків є невід’ємною умовою не лише їх ефективного функціонування, а і загалом банківської системи та національної економіки.

Засновником наукового тлумачення поняття «ліквідність банку» є Дж. М. Кейнс, який визначає ліквідність як здатність розраховуватись по своїм зобов’язанням в межах своїх активів. В енциклопедії банківської справи ліквідність розглядається як «здатність вчасно і повністю виконувати свої поточні зобов’язання, задовольняти вимоги вкладників і попит позичальників, що визначається збалансуванням активів і пасивів балансу банку, ступенем відповідності строків розміщених активів і залучених банком пасивів» [8]. З цим визначенням не погоджується Т. Путінцева, яка стверджує, що у даному визначенні не в повному обсязі розкрита сутність ліквідності банку, адже не врахована динамічність цього явища, та врахування всіх чинників, які впливають на ліквідність банку [37]. Свій критичний погляд на визначення ліквідності Базельського комітету з банківського нагляду дає Т. Путінцева, яка визначає його незавершеним. Так, ліквідність банку розглядається як його здатність фінансувати збільшення активів і виконувати зобов’язання строк погашення яких настав без прийняття при цьому несприятливих збитків.

У своїх наукових працях В. Корнівська стверджує, що «поняття ліквідності у сучасних економічних дослідженнях використовують як показник фінансового аналізу, який характеризує здатність власника в необхідний момент продати актив за певною ціною» [15]. Крім того, В. Корнівська погоджується з Э. Дж. Долан, К. Д. Кэмпбелл, Р. Дж. Кэмпбелл, які визначають

ліквідність як можливість використання активу як засобу платежу, а також зберігати свою мінімальну вартість незмінною [15].

Систематизація поглядів на категорію «ліквідність банку» можна побачити у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення категорії «ліквідність банку»

Автор	Визначення
І. Івасів [10,11]	«Це спроможність банку розраховуватись за своїми зобов'язаннями та одночасним розширенням кредитної діяльності»
І. В. Лис [21]	«Це якісна характеристик діяльності банку, що характеризує його надійність та здатність забезпечувати своєчасне виконання своїх зобов'язань»
В. Міщенко [27,28]	«Це легкість перетворення активів банку в грошові засоби»
Л.О. Примостка [36]	«Під ліквідністю банку розуміє його здатність швидко і в повному обсязі задовольняти невідкладні потреби у грошових коштах»
Т. Путінцева [37]	«Ліквідність комерційного банку це їх сьогоденна та потенційна спроможність, за потреби мінімізувати витрати, вчасно перетворити свої активи в готівкові та безготівкові гроші для своєчасного здійснення розрахунків в повній мірі із кредиторами, контрагентами, клієнтами за своїми реальними, через відображення в балансі коштами до запитання, депозитами, залученими міжбанківськими кредитами, коштами кредиторів та умовними через гарантії та поручительства, невикористані кредитні лінії та ін. зобов'язаннями, і забезпечення нарощування кредитно-інвестиційних портфелів з урахуванням їх оптимальної структури і якості, а також результативності та ефективності свого функціонування».

Джерело: складено автором

Р. Дутвейлер наголошує на значущості валюти платежу в дотриманні ліквідності комерційним банком, визначаючи, що ліквідність банку є здатністю задовольняти всі потреби клієнтів валюти на вимогу [57, с. 2]. Синтезуючи наведені визначення, О. Фуксман визначає ліквідність комерційного банку як його здатність, виконувати всі зобов'язання в повному обсязі в валюті на вимогу та у відповідний строк за рахунок структури балансу, а також спроможність фінансувати зростання кредитно-інвестиційного портфеля, у тому числі завдяки зовнішнім запозиченням при цьому порушуючи внутрішніх і зовнішніх регулятивних вимог, [52, с. 64]. Але, на думку Т. Путінцевої, в цьому визначенні не беруться до уваги типи зобов'язань комерційного банку, а

також необхідність збалансованості його активів і пасивів не лише строками і валютою, а й ціною залучених, запозичених і наданих комерційному банку ресурсів.

У своїх розробках Путінцева Т. розглядає класифікацію різновидів ліквідності, яку відображено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Класифікація різновидів ліквідності комерційного банку

Класифікаційні ознаки ліквідності комерційного банку	Різновиди ліквідності
За наявністю	Існуюча, перспективна, очікувана, потенційно можлива
за збалансованістю	Збалансована, незбалансована
За рівнем	Максимальна, надлишкова, мінімальна
За станом	Миттєва, поточна, строкова
За сталістю	Постійна, тимчасова, циклічна
За об'єктом	Ліквідність активів, ліквідність балансу, ліквідність банку
За методами управління	Стратегічна, тактична
За рівнем достатності	Достатній, не достатній

Джерело: [37]

Своє загальне розуміння ліквідності комерційного банку дає Т. Путінцева, яка визначає, що «ліквідність комерційного банку це їх сьогоденна та потенційна спроможність, за потреби мінімізувати витрати, вчасно перетворити свої активи в готівкові та безготівкові гроші для своєчасного здійснення розрахунків в повній мірі із кредиторами, контрагентами, клієнтами за своїми реальними, через відображення в балансі коштами до запитання, депозитами, залученими міжбанківськими кредитами, коштами кредиторів та умовними через гарантії та поручительства, невикористані кредитні лінії та ін. зобов'язаннями, і забезпечення нарощування кредитно-інвестиційних портфелів з урахуванням їх оптимальної структури і якості, а також результативності та ефективності свого функціонування. Досягнення максимально можливої збалансованості банківських активів і пасивів за строками, видами валют, ціною ресурсів» [37].

В сучасному економічному середовищі і не лише в Україні, існує багато чинників, які впливають на загальну нестійкість банківської системи, а отже і їх ліквідність. На мікрорівні, цю проблему можна вирішити через якість управління банком, достатність власного капіталу, якість та стійкість ресурсної бази банку, рівень залежності банку від позичкових джерел, рівень збалансованості активів та пасивів по термінам та за сумами, рівень та обсяг ризикових активів, ступінь їх дохідності, рівень диверсифікації та їх структура.

На ліквідність комерційного банку впливає безліч факторів, які умовно можна поділити на зовнішні та внутрішні. Фактори впливу на ліквідність комерційного банку можна побачити на рисунку 1.1.

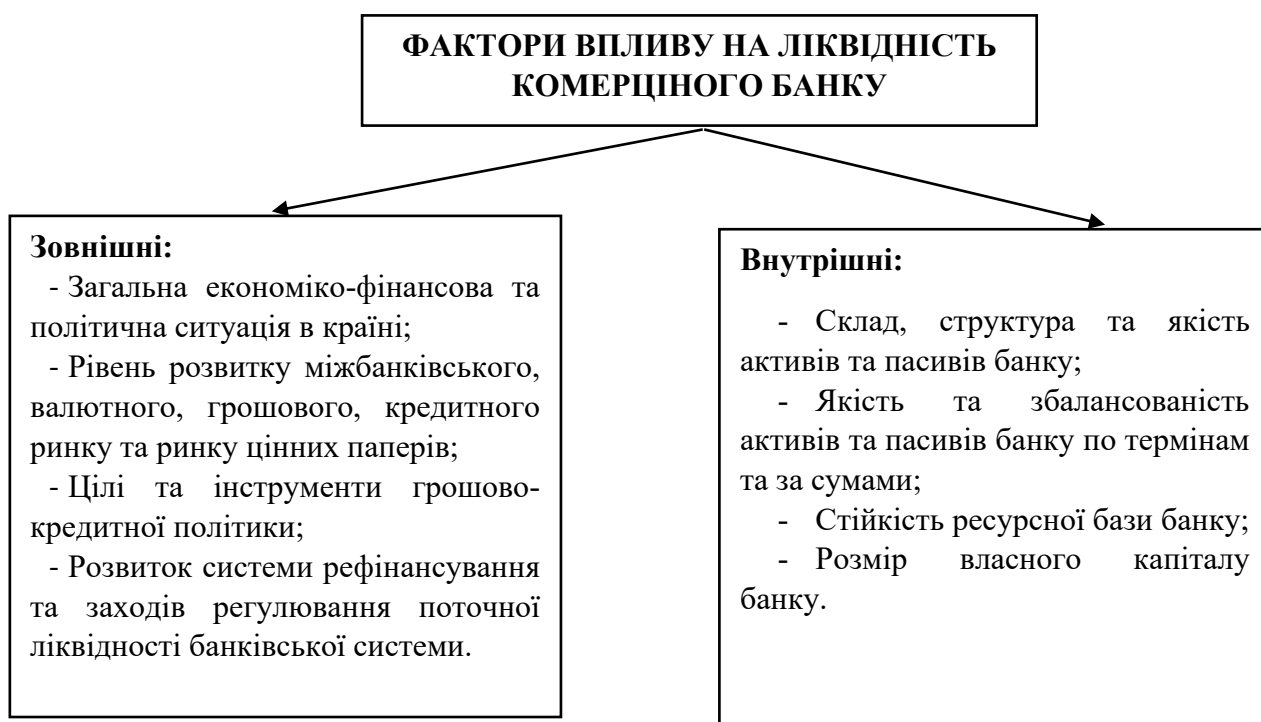

Рис.1.1. Фактори впливу на ліквідність комерційного банку

Джерело:

Процес аналізу внутрішнього середовища для оцінки чинників впливу на рівень ліквідності у своїх працях розглядає Ю. Ребрик. Як зазначає вказаний автор, «основну увагу слід приділяти таким об'єктам «кризового поля»:

стабільну ресурсну базу з урахуванням якості, стійкості та масштабу діяльності, стану ліквідності балансу відповідно до вимог регулятора та внутрішньої регламентації, динаміці грошових потоків та ефективності та результативності діяльності.

Процес аналізу зовнішніх чинників, на думку Ю. Ребрик, слід «формулювати до об'єктів «кризового поля», за якими оцінюється можливість погіршення фінансового стану банку під впливом системної кризи ліквідності. Сюди варто віднести стан ресурсної бази банківського сектору, міжбанківського кредитного ринку, ринків капіталу, загальний фінансовий стан банків» [38].

Таким чином, ліквідність комерційного банку зумовлена багатьма чинниками, серед яких особливо слід виділити: якісні та кількісні характеристики інструментів, що забезпечують ліквідність; уникнення надлишкової ліквідності банків через перелив коштів в інші банки; забезпечення співвідношення реальних і умовних співвідношень зобов'язань комерційних банків; забезпечення заходів підтримки безперебійного функціонування у країні системи безготівкових розрахунків; проведення актуального моніторингу рівня ліквідності комерційного банку з боку самого банку та банківським регулятором.

Важливим показником який свідчить про фінансове здоров'я банківської установи є платоспроможність, адже саме цей показник явно демонструє здатність банківської установи контролювати свою діяльність.

У своїх працях Міщенко В.І. стверджує, що «платоспроможність банку характеризує його здатність виконувати зобов'язання перед кредиторами, та характеризується рівнем забезпеченості фінансових зобов'язань банку власним капіталом» [27,28].

Дещо іншої думки Р. Михайлюк, який стверджує, що поняття «платоспроможність» включає в себе «не лише здатність відповідати за

борговими зобов'язаннями, а й здатність банку надавати кредити позичальникам в обсягах, що відповідають їх потребам» [30].

Вважається, що платоспроможність слід розглядати як здатність банку своєчасно та в повному обсязі здійснювати розрахунки відповідно до своїх зобов'язань, або ж виконувати зобов'язання у разі припинення його діяльності. У випадку, якщо загальна сума активів перевищує загальну суму зобов'язань, банк технічно слід вважати платоспроможним.

Банк постійно повинен проводити заходи щодо забезпечення його платоспроможності через оперативне виявлення ознак пов'язаних з неможливістю виконання своїх зобов'язань, порушення термінів платежів та ризиків їх нездійснення. Отже, процес забезпечення платоспроможності є постійним і його кінцевою метою є зміцнення фінансового стану та підвищення загального рівня його фінансової безпеки.

Забезпечення платоспроможності можливе лише при виконанні низки умов, серед яких слід назвати:

- збалансування структури балансу банку;
- збалансування структури джерел капіталу банку;
- проведення заходів, щодо підвищення ефективності управління пасивами та активами банку;
- постійний контроль та дотриманням необхідного рівня рентабельності;
- проведення заходів щодо підвищення ефективності управління діяльністю.

1.2. Теоретичні підходи до управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку це складний та багаторівневий процес в банківській діяльності, який вимагає

обґрунтованості прийнятих управлінських рішень, проведення комплексного аналізу та прогнозних розрахунків ризику та перспектив розвитку. Управління ліквідністю та платоспроможністю супроводжується заходами по збалансуванню активів та пасивів, розробкою стратегії розвитку, моделлю поведінки на ринку банківських послуг.

На думку В. Фатюхи та О. Самченко, «управління ліквідністю та платоспроможністю є одним з ключових елементів менеджменту банку. Це вимагає розробки необхідних інструментів управління, що дозволяють відслідковувати і мінімізувати вплив зовнішніх та внутрішніх чинників» [48].

В існуючих теоріях управління ліквідністю та платоспроможністю виокремлюють два загальних підходи, а саме: управління активами та пасивами. Теорії управління ліквідністю та платоспроможністю банку можна побачити на рисунку 1.2.

Рис.1.2. Теорія управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Джерело :[7]

Існуюча теорія комерційних кредитів спирається на розміщення комерційними банками активів у короткострокові позики, які за умов

стабільного розвитку погашаються своєчасно. За умов цієї теорії комерційний банк кредитує підприємства лише на поповнення оборотного капіталу та на створення товарних запасів. Дана теорія не спирається на кредитні потреби під час фази зростання економічного циклу, що частково обмежує спрямування кредитних ресурсів на довгострокове фінансування потреб господарюючих суб'єктів: будівництво, основні засоби.

Теорія трансформації активів ґрунтується на розумінні, що комерційний банк може бути ліквідним за умов коли його активи можна швидко продати за готівкові кошти. Тут головним недоліком є обмеження кількості активів, які можуть бути реалізовані на вторинному ринку.

У теорії очікуваного доходу стверджується, що ліквідність комерційного банку можна спрогнозувати, але за умов якщо доходи позичальника закласти в основу графіка погашення заборгованостей. Теорія очікуваного доходу спрацьовує лише у випадку стабільної економіки, стійкого фінансового стану позичальників та мінімального ризику неплатежів. У цій теорії наголошується що найважливішим у погашенні заборгованостей є постійний та стабільний дохід позичальника, і він є важливішим за забезпечення кредиту. Отже на ліквідність банку можна впливати через заходи реструктуризації заборгованості та зміну структури її погашення.

Теорія мобілізації коштів розглядається як теорія управління пасивами у двох розуміннях:

- вирішення проблем ліквідності через залучення додаткових коштів на ринку капіталів:
- вирішення проблем ліквідності через запозичення коштів у центральному банку або на міжбанківському ринку.

Теорія мобілізації коштів дозволяє комерційним банкам не змінювати структуру активів, відмовлятися від продажу своїх довгострокових доходних активів та залучати кошти із зовнішніх джерел. Теорія мобілізації коштів нажаль супроводжується ризиком незбалансованості між активними та

пасивними операціями через залучення ресурсів короткотермінового характеру та посиленням залежності комерційного банку від грошового ринку.

Рівень ліквідності та платоспроможності визначається внутрішніми та зовнішніми методами. Методом внутрішньої оцінки рівня ліквідності є коефіцієнтний аналіз рівня ліквідності та платоспроможності та аналіз грошових потоків, для оцінки величини чистого вибуття зобов'язань банку. Методом зовнішньої оцінки вважається оцінка зміни рівня платоспроможності банку.

Найпоширенішим методом оцінки ліквідності та платоспроможності банку є коефіцієнтний метод, серед яких слід відмітити: розрахунок обсягу та структури зобов'язань банку, розрахунок обсягу та структури ліквідних коштів, які перебувають на балансі банку та коефіцієнти, що надають можливість визначити спроможність банку відповідати за своїми зобов'язаннями. Методи оцінки ліквідності та платоспроможності банку та сфери їх застосування можна побачити у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Методи оцінки ліквідності та платоспроможності банку

Метод	Суть методу	Застосування
Внутрішні методи		
Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу	Розрахунок співвідношення залишків ліквідних активів та зобов'язань банку	В процесі управління ліквідністю. При проведенні внутрішнього аналізу, або рейтингової оцінки
Аналіз грошових потоків	Розрахунок на певну дату всіх вхідних та вихідних грошових потоків	У процесі управління ліквідністю банку, який організовує моніторинг та оцінку грошових потоків
Зовнішні методи		
Оцінка величини чистого вибуття зобов'язань банку	У випадку максимального зменшення зобов'язань проводиться розрахунок обсягу ліквідних коштів, які потребує банк	У процесі управління ліквідністю та при зовнішньому аналізі
Оцінка зміни характеристики платоспроможності	Оцінка індикаторів погіршення платоспроможності	Використовується як додатковий індикатор. При зовнішньому аналізі

банку	банку	використовують реальні та потенційні клієнти банку
-------	-------	--

Джерело: [48]

Управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку повинно здійснюватися поетапно. Етапи управління ліквідністю та платоспроможністю можна побачити на рисунку 1.3

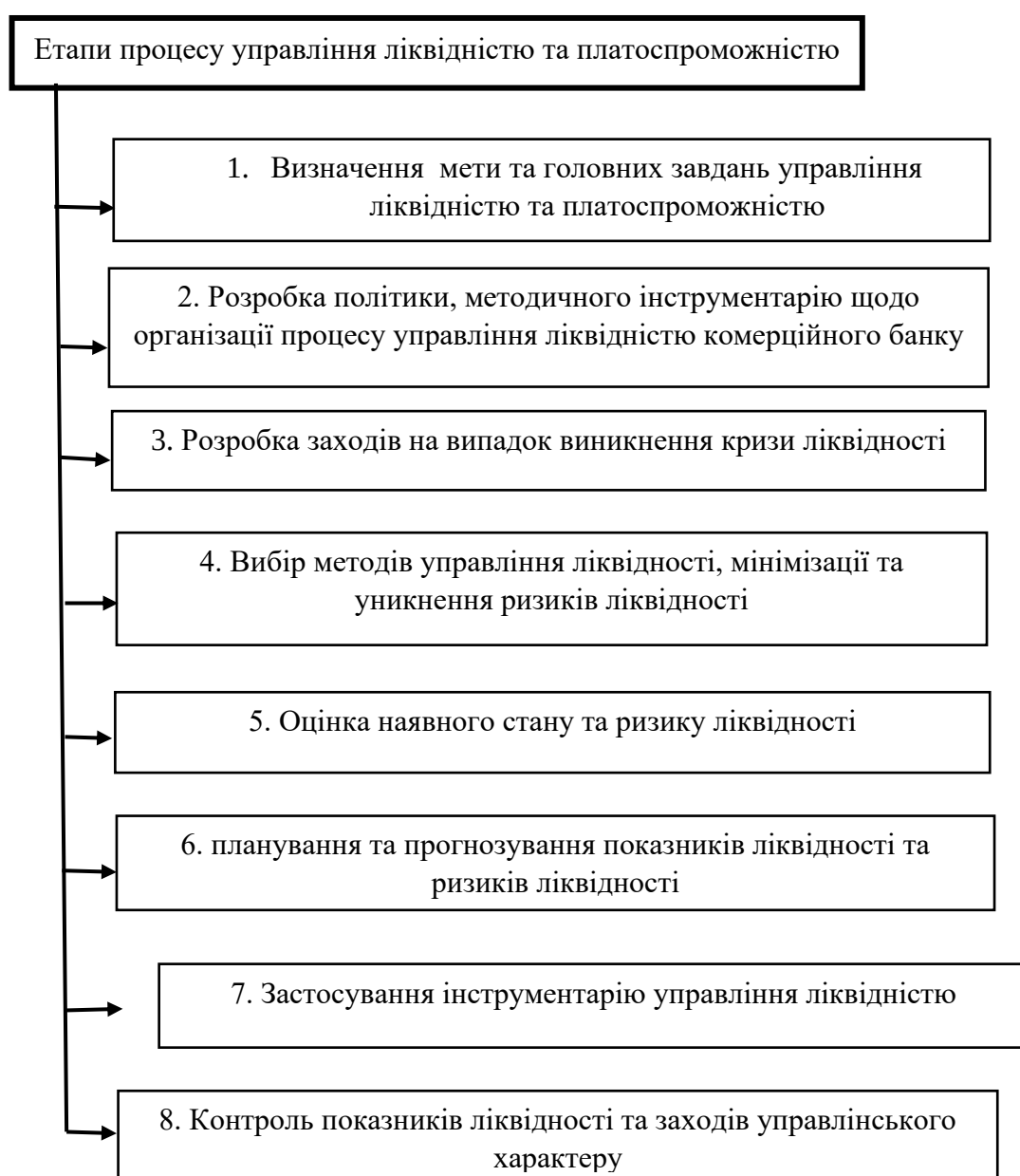

Рис.1.3. Етапи процесу управління ліквідністю та платоспроможністю

Джерело:

Отже, основою успішної та безперебійної роботи комерційного банку є ефективне управління його ліквідністю та платоспроможністю, через використання інструментів управлінського характеру з метою упередження та уникнення впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на рівень ліквідності та платоспроможності.

В процесі управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку виділяють три методи, які сформувались у науковому колі та підтверджені практикою банківської діяльності:

1. накопичення ліквідності, через регулювання активів за допомогою активів;
2. запозичення ліквідності, через регулювання ліквідності за допомогою пасивів;
3. збалансоване регулювання ліквідності, через регулювання ліквідності за допомогою активів та пасивів.

У своїх наукових доробках Степанова В. стверджує, що «управління ліквідністю та платоспроможністю банку можна здійснювати через:

- стратегії управління ліквідністю та платоспроможністю банку;
- методи управління ліквідністю платоспроможністю банку;
- методи оцінки потреби в ліквідних коштах; - методи оцінки платоспроможності банку» [44].

Підходи до реалізації напрямків управління ліквідністю та платоспроможністю можна побачити на рисунку 1.4.

Отже, управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку є складним та розгалуженим процесом в банківській діяльності, який потребує зваженості у прийнятті управлінських рішень, постійного проведення аналізу існуючих процесів та розрахунків прогнозних, здійснення заходів щодо оцінки, мінімізації та загалом управління ризиками банківської діяльності та ризиками ліквідності зокрема.

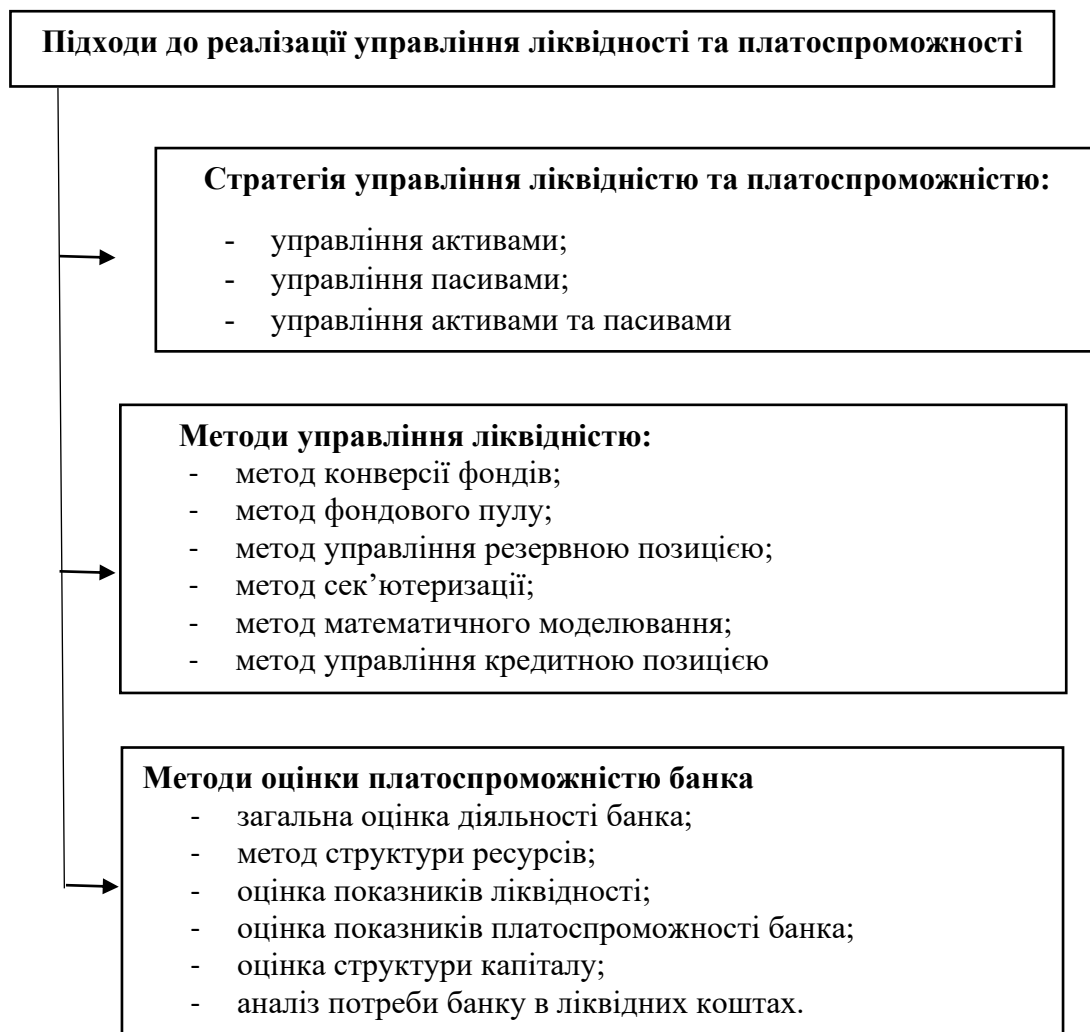

Рис. 1.4. Підходи до реалізації управління ліквідністю та платоспроможністю

Джерело:

Також, процес управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку визначається різноманітністю методів та заходів вирішення стратегічних завдань комерційного банку та збалансованості його активів та пасивів.

1.3. Принципи управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Принципи ефективних дій щодо управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку є базовими для прийняття ефективних управлінських рішень власниками банківського бізнесу, керівниками та менеджерами вищої ланки. Вони поєднують загальні та специфічні принципи та слугують базовою основою управління ліквідністю та платоспроможністю, та принципи корпоративного управління в банківській установі, та визначають рівень ефективності всієї системи управління та управління ліквідністю та платоспроможністю зокрема.

Загальні принципи управління ліквідністю та платоспроможністю мають універсальний характер, та є першорядними для визначення відповідних правил дії для банку, законів та концепцій його управління. Сюди слід віднести: принцип цілеспрямованості, планового характеру, взаємозалежності факторів, розподілу повноважень та відповідальності, узгодження та взаємодії.

Специфічні принципи управління ліквідністю та платоспроможністю полягають у виявленні найважливіших напрямків управління ліквідністю та платоспроможністю банків через пріоритетність рівня ліквідності у розміщенні коштів, проведення безперервного аналізу обґрунтованості необхідних ліквідних коштів з метою уникнення їх надлишків чи дефіциту, проведення планових дій у кризовий період з метою уникнення ризиків незбалансованої ліквідності.

Принципи ефективного управління ліквідністю та платоспроможністю також розроблені та активно впроваджуються Базельським комітетом з банківського нагляду. Серед принципів виділяють:

- визначення оптимальної структури управління ліквідністю банку через необхідність узгодження стратегій безперервного управління його ліквідністю; необхідність на регулярній основі аналізувати ліміти та

розмір своїх позицій ліквідності; контролювати можливості виникнення ризику ліквідності;

- проводити постійний моніторинг та вимірювати чисті потреби у фінансуванні, використовуючи різні сценарії та припущення щодо ліквідності та платоспроможності відповідно до ситуації;
- тримати на контролі рівень зобов'язань та рівень їх погашення, розглядати можливості диверсифікації зобов'язань;
- проводити розробку заходів щодо антикризового планування з метою уникнення непередбачуваних ситуацій через недостатність коштів;
- проводити заходи щодо управління ліквідністю іноземною валютою через впровадження систем вимірювання, моніторингу та контролю його валютних позицій в тих валютах з якими він працює;
- проведення заходів щодо внутрішнього контролю управління ризиком ліквідності через наявність в банківській установі відповідної системи внутрішнього контролю якою передбачені постійні перевірки стану та у разі необхідності розгляд напрямків покращення здійснення внутрішнього контролю;
- можливість отримання інформації про стан банківської установи та заходів щодо забезпечення його ліквідності;
- проведення ефективної кадрової політики, наявність кадрового персоналу, який проводитиме незалежну оцінку банківських стратегій, політик, процедур та принципів управління ліквідністю.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «Приватбанк»

У березні 1992 року було створено АТ КБ «Приватбанк», який здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України, а станом на 31 грудня 2021 року Банк має 20 філій і 1475 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі.

Нині АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним Банком та спрямовує свою діяльність на роздрібний сегмент, та активно виконує послуги для малого та середнього бізнесу та частково працює в корпоративному секторі.

«2021 рік став роком адаптації економіки України та банківської системи до нових умов роботи. Починаючи з другого кварталу 2021 року, відбувалося поступове зростання економіки, хоча й не таке швидке, як прогнозували українські та західні аналітики на початку року. Так, за останніми оцінками НБУ, в 2021 році економіка зросла на 3% завдяки стійкому споживчому попиту, збільшенню інвестицій та рекордному врожаю. Водночас відновлення економіки стримувалося низкою чинників, серед яких - тиск з боку високих цін на енергоресурси й сировину та їх дефіцит, вплив слабких урожаїв 2020 року, повільніше, ніж очікувалося, відновлення сектору послуг, обмежені потужності виробництва. Споживча інфляція у грудні 2021 року становила 10%. Фактична споживча інфляція в грудні 2021 року була вищою за прогноз, опублікований в жовтневому Інфляційному звіті» [50].

Недивлячись на це, у «2021 року офіційний обмінний курс гривні до долара США Національного банку України знизився на 4% (з 28,2746 гривень за долар США на 1 січня 2021 року до 27,2782 гривень за долар США на 31 грудня 2021 року). У 2021 році Правління НБУ ухвалило рішення щодо

підвищення облікової ставки з 6%, встановленої з 2020 року, поступово до 9% у грудні 2021 року та до 10% в січні 2022 року. Рішення зумовлювалося необхідністю нівелювання додаткових проінфляційних ризиків і поліпшення інфляційних очікувань, що повинно було сприяти поступовому зниженню інфляції до цілі 5%» [50].

Враховуючи військову агресію з боку росії політика регулятора буде змінена. Зі зрозумілих причин найвагомим ризиком для української економіки нині є відкрите військове вторгнення, що триває з 24.02.2022 року. Зрозуміло, що війна негативно впливає на всі напрямки діяльності в Україні та наразі не можливо надійно оцінити економічні, соціальні, фінансові та інші її наслідки. Керівництво АТ КБ «Приватбанк» постійно стежить за станом розвитку поточної ситуації у зовнішньому середовищі і вживає заходів, за необхідності, для мінімізації будь-яких негативних наслідків наскільки це можливо. Подальший негативний розвиток подій та макроекономічних умов може негативно вплинути на фінансовий стан та результати діяльності Банку у такий спосіб, що наразі не може бути визначений.

«Органами управління Банку є: Акціонер або Вищий орган Банк сприяє реалізації та забезпечує захист прав та законних інтересів акціонера та Наглядова рада Банку Наглядова рада забезпечує стратегічне керівництво діяльністю Банку, контроль за діяльністю Правління Банку та захист прав акціонера. Ефективне управління передбачає систему звітності Наглядової ради перед Вищим органом. Правління Банку здійснює керівництво поточною діяльністю Банку і підзвітне Наглядовій раді та Вищому органу. Акціонер Банку (Вищий орган) Єдиним акціонером Банку, якому належить 100% акцій, є держава в особі Кабінету Міністрів України, яка набула право власності 21 грудня 2016 року відповідно до статті 41.1 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 «Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи» [50].

Проведені дослідження показали, що «протягом 2021 року операцій з купівлі - продажу акцій АТ КБ «Приватбанку не здійснювалося. При прийнятті рішень щодо проведення операцій з Акціонером АТ КБ «Приватбанк» виходить із їхньої економічної доцільності, сприяє реалізації та забезпечує захист прав та законних інтересів Акціонера, передбачених Статутом та чинним законодавством України. Наглядова рада АТ КБ «Приватбанк» є колегіальним органом управління Банку, який у межах своєї компетенції забезпечує стратегічне управління ним, а також контролює та регулює діяльність Правління з метою виконання Стратегії розвитку АТ КБ «Приватбанк». Наглядова рада Банку, діючи в інтересах Банку відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», здійснює захист прав вкладників, кредиторів та держави як акціонера.

Наглядова рада АТ КБ «Приватбанк» виконує наступні функції:

- здійснює затвердження стратегії розвитку банку, його основних планів, стратегії та політики управління ризиками, затвердження річного бюджету, бізнес-планів Банку та здійснення контролю за їх реалізацією;
- проводить забезпечення конкурсного відбору для визначення кандидатів на керівні посади;
- здійснює контроль за результатами фінансово-господарської діяльності;
- визначає та планує порядок роботи внутрішнього аудиту і контролює його діяльність;
- забезпечує функціонування системи внутрішнього контролю за ефективністю системи управління та мінімізації ризиків та контролю за дотриманням норм (комплаєнс);
- забезпечує здійснення контролю за результатами та ефективністю управління та виконує інші функції передбачені законодавством.

Правління Виконавчим органом АТ КБ «Приватбанку», що здійснює поточне управління його діяльністю та проводить заходи щодо організації виконання їх рішень, забезпечення належного виконання обов'язків

підрозділами внутрішнього контролю шляхом невтручання в процеси їх роботи, перевірки професійної та кваліфікаційної відповідності вимогам законодавства щодо ділової репутації та професійної придатності.

Правління Виконавчим органом АТ КБ «Приватбанку» для забезпечення ефективної роботи у своїй роботі створює такі комітети:

1. Бюджетний комітет.
2. Комітет з питань комплаєнсу та фінансової безпеки.
3. Комітет з питань управління активами та пасивами.
4. Трансформаційний комітет.
5. Комітет з управління операційними ризиками та інформаційної безпеки.
6. Кредитний комітет.
7. Маркетинговий та PR-комітет.
8. Проектний комітет (ліквідовано на початку 2022 року).
9. Комітет з питань продуктів та тарифів.
- 10.Тендерний комітет.
- 11.Технологічний комітет.
- 12.Комітет з питань управління непрацюючими активами.

Постійно функціонуючий підрозділ внутрішнього аудиту АТ КБ «Приватбанк» проводить заходи по здійсненню незалежної оцінки ефективності діяльності та ефективності системи внутрішнього контролю, та виконує наступні функції:

- здійснює перевірки та оцінює процеси, які забезпечують діяльність банку та несуть потенційний ризик;
- здійснює оцінку процесу управління ризиками, проводить внутрішній контроль;
- здійснює перевірки наявності та проводить оцінку рівня ефективності та відповідності роботи системам управління ризиками; порядку ведення та

повноти відображення облікових операцій, фінансової та управлінської звітності;

- проводить заходи щодо незалежної оцінки системи контролю, здійснює оцінку належності, ефективності та цілісності управління інфокомунікаційними системами та процесами банку;
- здійснює перевірку фінансово-економічних та господарських операцій банку;
- проводить аналіз та оцінку ефективності та рівня достатності складеного банком планів розвитку;
- здійснює оцінку роботи структурних підрозділів щодо управління ризиками, контролює якість ризик-звітності;
- виконує інші функції передбачені законодавством.

Ефективність роботи внутрішнього аудиту здійснює Наглядова рада [50].

Відповідно до Статуту АТ КБ «Приватбанк» «пріоритетними напрямками діяльності Банку були і залишаються підвищення якості процесів обслуговування клієнтів з обов'язковим дотриманням вимог законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфеля, вдосконалення та розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури. Усі ці засади покладені в основу оновленої Стратегії розвитку Банку до 2024 року, що була затверджена рішенням Кабміну № 931-р від 11.08.2021. Стратегія 2024 розроблялась з урахуванням історії банку та його існуючої бізнес моделі, а також оновлених Кабміном у 2020 році стратегічних засад реформування державного банківського сектору. Стратегія враховує поточні та прогнозовані макроекономічні умови роботи банку, розвиток банківського ринку України, історичну клієнтську базу банку, передбачає подальший розвиток корпоративного управління та культури банку, розширення доступу населення до фінансових послуг; розробку та впровадження принципів захисту клієнтів тощо» [50].

Відповідно до Стратегія розвитку банку до 2024 року передбачено «досягнення таких стратегічних цілей:

1. Створення сильного конкурентоспроможного банку:

- покращення сприйняття громадськістю завдяки розширенню асортименту продуктів, призначених для клієнтської бази роздрібного бізнесу та МСБ;

- цілеспрямований провідний роздрібний банк в Україні сприятиме економічному зростанню та протидії шахрайству;

- довгострокова прибутковість, захищеність робочих місць і в цілому стабільне банківське середовище;

- впровадження Цільової операційної моделі з використанням ефективних та економічно обґрунтованих методів;

- зміцнення банку шляхом організаційної трансформації та цифровізації процесів.

2. Забезпечення спроможності сплачувати дивіденди та фінансової стабільності:

- зосередженість на зміцненні профільного бізнесу та формуванні ощадливої операційної моделі: зростання на позиції справжнього лідера в роздрібному сегменті;

- нарощування чистого доходу «Хорошого банку» на основі здорового та диверсифікованого кредитування;

- нарощування дивідендів завдяки профільному бізнесу;

3. Перетворення банку на життєздатний об'єкт для інвестування» [50].

Таким чином, першочерговим до виконання є завдання щодо забезпечення стійкості банку, забезпечення зміцнення його стійких позицій у довгостроковій перспективі, в тому числі і збереження його стійких позицій на ринку в основних сегментах клієнтської бази, забезпечення рентабельності на високому рівні та виплата власнику банківського бізнесу дивідендів.

Проведені дослідження показують, що визначенні стратегією завдання поступово реалізуються, продовжуються трансформаційні процеси банку. Так, нині банк успішно впровадив кардинально нову модель корпоративного управління, процесу ухвалення рішень, та активно розвиває дуже потужний ризик-менеджмент. Незмінним є те, що АТ БК «Приватбанк» залишається інноваційним і завжди готовий надати клієнту нові інфокомунікаційні та цифрові послуги, які йому будуть більш зручні.

АТ БК «Приватбанк» продовжує приділяти вагоме значення сфері досліджень і розробок, стимулюючи при цьому розвиток інновацій в банківській установі. Керівництво банку продовжує спрямовувати свої зусилля на створення нових продуктів та підвищення доступності сервісів для клієнтів.

Так, у 2021 році АТ БК «Приватбанк» продовжує «модернізувати та вдосконалювати технології здійснення переказів, наприклад, здійснення перекази за номером телефону, в тому числі на картки інших банків. Цим сервісом вже активно користуються кілька мільйонів клієнтів; здійснює активне вдосконалення платформ для юридичних осіб, так, АТ БК «Приватбанк» запустив хмарний реєстратор розрахункових операцій в онлайн та наземному еквайрингу; впровадив хмарний електронний кабінет продавця Dealer24 для активізації партнерських програм з продажу автотранспорту для бізнесу, агротехніки, обладнання, дорожньої та будівельної техніки тощо; запустив мобільний додаток «Термінал» в магазині Google Play Market, який перетворює смартфон продавця під управлінням Android на повноцінний POS-термінал для прийому платежів за товари та послуги; представив абсолютно новий платіжний сервіс на базі NFC-стікерів (міток), який дозволяє приймати оплату за товари та послуги з використанням Apple Pay/Google Pay без необхідності мати POS-термінал; розширює можливості та способи виконання платежів, зокрема, активно розвивав чат-бот у Telegram, за що отримав винагороду – 1 призове місце у номінації «Кращий фінансовий чат-бот» в рамках престижної премії PaySpace Magazine Awards 2021; інтегрував сервіс

«Оплата частинами» в Application Programming Interface (API) Liqpay, завдяки чому купівля товарів в кредит тепер доступна при оплаті через інтернет; продовжує розвивати сервіс для проведення операцій клієнтами самостійно та віддалено - без участі працівників банку.

Це і налаштування процесу віддаленої ідентифікації клієнта, що спрощена завдяки інтеграції з єдиним порталом державних послуг ДІЯ, і можливість випуску карток без фізичного відвідування відділень клієнтами. Також АТ КБ «Приватбанк» активно вдосконалює безпеку платежів, запускаючи та підтримуючи нові стандарти (3DS 2.0) та технології (Crawler) як самостійно, так і у тісній взаємодії із платіжними системами VISA та MasterCard. Банк також продовжує розвивати мережу банкоматів і терміналів, оновлюючи самі пристрої, їх програмне забезпечення та додаючи нові можливості послуг» [50].

У роботі АТ КБ «Приватбанк» важлива його соціальна позиція - це його статус роботодавця на українському ринку праці. АТ КБ «Приватбанк» «забезпечує своїх співробітників конкурентними умовами працевлаштування, надає повний соціальний пакет та додаткові переваги: пільгове кредитування авто, консультації з юридичних питань, гарантування безпеки працівників та членів їх сімей. АТ КБ «Приватбанк» здійснює підтримку клієнтів з обмеженими можливостями, адаптуючи доступи до відділення і роблячи їх комфортними для обслуговування таких клієнтів. Підвищуючи доступність приміщень та офісів, Банк суттєво випереджає графік, встановлений Постановою Правління Національного банку України від 22 грудня 2018 року № 149. Станом на 31 грудня 2021 року, 73% відділень в обласних центрах і містах з населенням понад 300 тисяч осіб та 65% відділень у менших населених пунктах України пройшли експертну оцінку на відповідність вимогам доступності відповідно до ДБН В2.2-40:2018. Також АТ КБ «Приватбанк» продовжує працевлаштовувати людей з інвалідністю: так, людей з інвалідністю налічується близько 4% від загальної кількості співробітників.

АТ КБ «ПриватБанк» продовжує працювати над підвищенням рівня фінансової грамотності своїх клієнтів. При АТ КБ «Приватбанк» діють освітні програми для школярів (ЮніорБанк), а топ-менеджери постійно проводять бізнес-семінари для підприємців» [50].

Проведені дослідження показали, що за 12 місяців 2021 року Банк отримав 35,1 млрд грн чистого прибутку, у порівнянні з 2020 роком це більше на 10,7 млрд грн., або на 44%. У 2021 році чистий прибуток АТ КБ «Приватбанк» займає 45% долі в загальному результаті банківської системи. Основними факторами збільшення показників фінансового результату банку є:

- зниження вартості фінансування в межах загального процесу зниження процентних ставок для фізичних осіб у 2020 році та на початку 2021 року на банківському ринку України;
- зростання розмірів комісійних винагород на основі нарощення обсягів транзакційних операцій клієнтів, у тому числі зростання загального рівня безготівкових розрахунків в країні;
- контроль за обсягами операційних витрат;
- зменшення розмірів резервів по кредитних ризиках, пов'язаних з пандемією у 2020 році.

Збільшення прибутку АТ КБ «Приватбанк» є результатом впливу макроекономічних факторів пов'язаних зі зміною резервів під юридичні ризики. Зміни в світовому економічному просторі та в загалі в економіці України обумовили зменшення справедливої вартості облігацій внутрішньої державної позики, що були отримані як внесок в статутний капітал банку при його націоналізації. За рахунок такої переоцінки в 2021 році АТ КБ «Приватбанк» отримав 7,7 млрд. грн. збитків після значної позитивної переоцінки у 2020 році. Позитивний внесок у на формування загального фінансового результату АТ КБ «Приватбанк» у 2021 році відбувся за рахунок розформування створених в 2020 році резервів під юридичні ризики. Так, АТ КБ «Приватбанк» постійно показує стабільні темпи зростання темпів діяльності

та рівня фінансового результату. Розвиток банківського бізнесу, контроль за витратами, зважена та поміркована кредитна політика та ефективне управління банківськими бізнес-процесами як всередині банку, так і в обслуговуванні клієнтів, дало змогу у 2021 році утримати лідерські позиції в загальному результаті банківської системи [50].

Аналіз показників фінансової діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2017 - 2021 роки можна побачити у таблиці 2.1. та рис.2.1.

Таблиця 2.1

Показники фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр., млн.грн.

Показник	Станом на 31.12.					Відхилення (2021/2020)	
	2017	2018	2019	2020	2021	±	%
Процентні доходи	24485	30754	33841	33563	35854	+2291	106,82
Процентні витрати	18374	14002	14174	11961	6537	-5424	54,65
Чистий процентний дохід	6111	16752	19667	21602	29317	7715	135,71
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності	-1268	10663	19663	19831	28461	8630	143,52
Прибуток (збиток) до оподаткування	397	12789	32609	24296	35067	10771	144,33
Прибуток за рік	378	12798	32609	24302	35050	10748	144,44

Джерело: складено автором [50]

За період, який нами був досліджений, можемо побачити, що у 2021 році в порівнянні з 2020 роком процентні доходи АТ КБ «Приватбанк» збільшились на 2291 млн. грн., або 6,82%. Позитивним явищем є зменшення процентних витрат на 5424 млн. грн., або на 54,65%. Це пов'язано з жорсткою політикою банку, щодо управління витратами. Наслідком цього є зростання чистого процентного доходу на 7715 млн. грн., або на 35,71%, а отже і зростання

чистого процентного доходу після вирахування резерву на зменшення корисності на 8630 млн. грн., або на 43,52%.

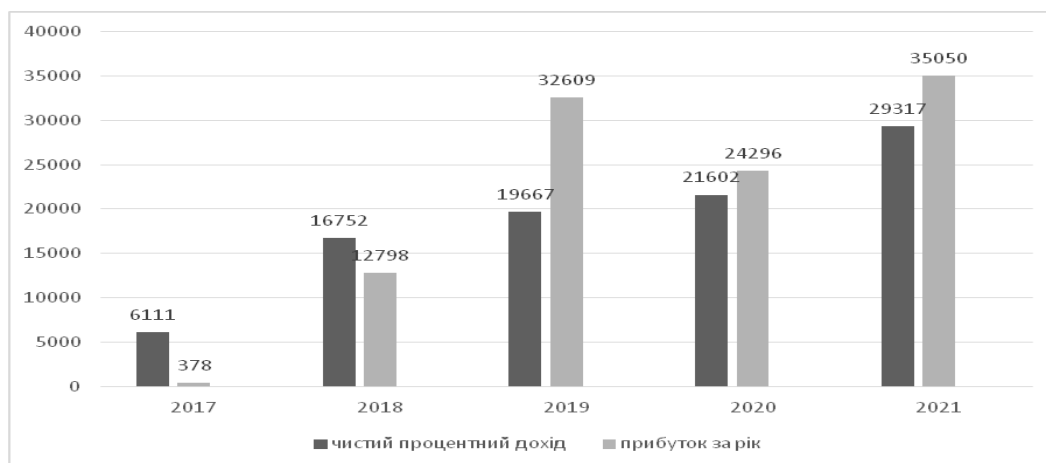

Рис.2.1. Показники фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 рр., млн.грн.

Джерело: складено автором [50]

Отже, спостерігається зростання чистого прибутку до оподаткування на 10771 млн. грн., або на 44,33%. Ці позитивні зміни стали можливими завдяки тому, що керівництво АТ КБ «Приватбанк» регулярно проводить заходи щодо розробки та дотримання стратегії розвитку та визначають перспективні та першочергові напрями діяльності.

Важливими складовими, які детально характеризують ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість є грошові кошти та їх складові елементи. Динаміка грошових коштів представлена у таблиці 2.2. та рис. 2.2.

Таблиця 2.2

Склад та динаміка грошових коштів та їх еквівалентів АТ КБ «Приватбанк» за 2017-2021 роки, млн. грн.

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	Відхилення (2021/2020)	
						±	%
Грошові кошти в касі	14256	15905	19519	20774	21027	253	101,22
Залишок на рахунку в НБУ	4766	6061	8525	5549	5957	408	107,35

Продовження таблиці 2.2

Залишок на рахунку та обов'язкові резерви в Центральному банку Кіпру	1775	1682	1402	1838	1626	-212	88,47
Кореспондентські рахунки та депозити «овернайт» в банках: Україна	7	5	4	4	1	-3	25,0
ОЕСР	4461	3549	16393	21664	24136	2472	111,41
Інші країни, крім ОЕСР	31	173	66	98	103		
Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки в межах 12 місяців		-15	-15	-16	-15	1	93,75
Всього	25296	27360	45894	49911	52835	2924	105,85

Джерело: складено автором [50]

Наведені у таблиці 2.2. та на рисунку 2.2. дані свідчать про збільшення загального обсягу грошових коштів та їх еквівалентів у 2021 році в порівнянні з попереднім 2020 роком на 2924 млн. грн., або на 5,58%.

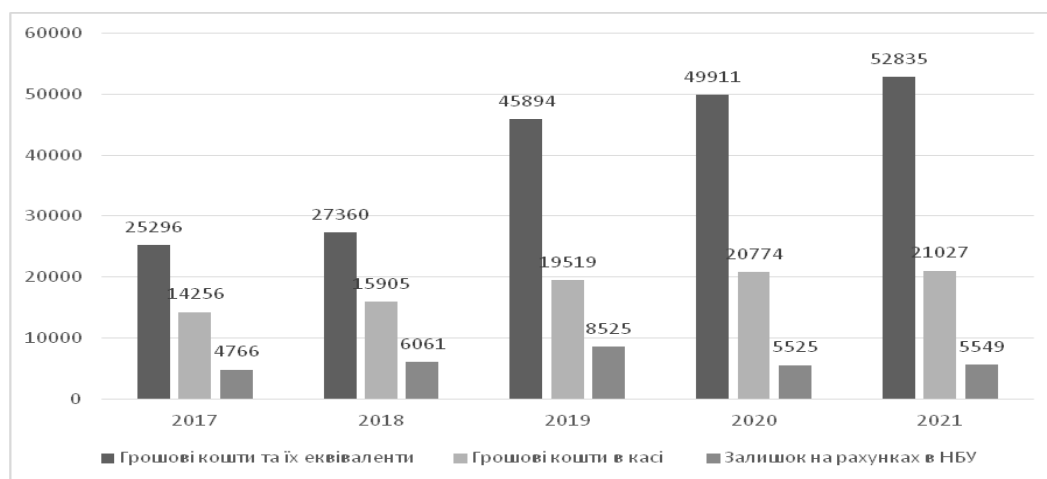

Рис. 2.2. Склад та динаміка грошових коштів та їх еквівалентів АТ КБ «Приватбанк» за 2017-2021 роки

Джерело: складено автором [50]

Це відбулось за рахунок збільшення розмірів грошових коштів в касі на 253 млн. грн., або на 1,22%, залишків на рахунку в НБУ на 408 млн. грн., або на 7,35%

Наведені у таблиці 2.2. та на рисунку 2.2. дані свідчать про збільшення загального обсягу грошових коштів та їх еквівалентів у 2021 році в порівнянні з попереднім 2020 роком на 2924 млн. грн., або на 5,58%. Це відбулось за рахунок збільшення розмірів грошових коштів в касі на 253 млн. грн., або на 1,22%, залишків на рахунку в НБУ на 408 млн. грн., або на 7,35%

2.2. Аналіз рівня ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк»

Для оцінювання ліквідності банку розраховуються показники через відношення різних статей активу балансу до всієї суми чи до певних статей пасиву балансу. Розрахуємо показники ліквідності АТ КБ «Приватбанк», за 2018 -2021 роки, а результат цих розрахунків занесемо у таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк» за 2017-2021 роки, %

	Норматив не значення	Станом на 31.12					Відхилен- ня (±)
		2017	2018	2019	2020	2021	
Коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл)	$K > 100\%$	110,31	112,76	121,37	116,02	119,9	+3,88
Коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів (Кв.а.р.а.)	$K > 20\%$	27,90	16,71	42,34	43,07	27,26	-15,81
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (Кв.к.з.д.)	$K \leq 100\%$	77,78	93,35	34,86	25,60	29,07	+3,47
Коефіцієнт генеральної ліквідності (Кг.л.)	$K = 30-40\%$	38,07	31,42	42,98	34,01	36,03	+2,02

Джерело: складено автором

Розрахуємо коефіцієнт загальної ліквідності АТ КБ «Приватбанк»

$$K_{\text{зл}} = \frac{\text{Активи банку}}{\text{зобов'язання банку}} * 100\% \quad (2.1)$$

$$K_{\text{зл} 2017} = \frac{253775}{230056} * 100\% = 110,31\%$$

$$K_{\text{зл} 2018} = \frac{278048}{246584} * 100\% = 112,76\%$$

$$K_{\text{зл} 2019} = \frac{309723}{255194} * 100\% = 121,37\%$$

$$K_{\text{зл} 2020} = \frac{382525}{329700} * 100\% = 116,02\%$$

$$K_{\text{зл} 2021} = \frac{401296}{334681} * 100\% = 119,90\%$$

Розрахуємо коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів

$$K_{\text{в.а.р.а.}} = \frac{\text{високоліквідні активи}}{\text{робочі активи}} * 100\% \quad (2.2)$$

$$K_{\text{в.а.р.а.} 2017} = * 100\% = 27,90\%$$

$$K_{\text{в.а.р.а.} 2018} = * 100\% = 16,71\%$$

$$K_{\text{в.а.р.а.} 2019} = * 100\% = 42,34\%$$

$$K_{\text{зл} 2020} = * 100\% = 43,07\%$$

$$K_{\text{зл} 2021} = * 100\% = 27,26\%$$

Розрахуємо коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів

$$K_{\text{в.а.р.а.}} = \frac{\text{видані кредити}}{\text{залучені депозити}} * 100 \quad (2.3)$$

$$K_{\text{в.а.р.а.} 2017} = * 100\% = 77,78\%$$

$$K_{\text{в.а.р.а.} 2017} = * 100 = 93,35\%$$

$$K_{\text{в.а.р.а.} 2019} = * 100 = 34,86\%$$

$$K_{\text{зл} 2020} = * 100 = 25,60\%$$

$$K_{\text{зл} 2021} = * 100 = 29,07\%$$

Розрахуємо коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань АТ КБ «Приватбанк»

$$K_{г.л.} = *100\% \quad (2.4)$$

$$K_{в.а.р.а. 2017} = *100 = 38,07\%$$

$$K_{в.а.р.а 2018} = *100 = 31,42\%$$

$$K_{в.а.р.а. 2019} = *100 = 42,98\%$$

$$K_{зл 2020} = *100 = 34,01\%$$

$$K_{зл 2021} = \frac{120485,19}{334681} *100 = 36,03\%$$

Для проведення аналізу платоспроможності використаємо розраховані банком розраховані АТ КБ «Приватбанк» норматив платоспроможності та норматив достатності капіталу за 2017-2019 роки.

Розрахований нами коефіцієнт ліквідності за досліджуваний період знаходиться на рівні понад 100%, тобто в межах нормативного значення, що є дуже позитивним явищем.

Розрахований нами коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів показав, що лише у 2018 році не досяг оптимального значення 20% і становив 16,71%. З а 2019, 2020 та 2021 роки цей показник суттєво збільшився, що є позитивним свідченням.

Розрахований нами коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів за 2018-2021 роки знаходиться у допустимих межах, а у 2021 році в порівнянні з 2020 роком збільшився на 3,47%.

Важливим показником є коефіцієнт генеральної ліквідності, який за період з 2018 року до 2021 рік знаходився в межах допустимості, і за 2021 рік в порівнянні з 2020 роком збільшився на 2,02%. Що теж є позитивним свідченням.

2.3. Сучасний стан забезпечення рівня ліквідності та платоспроможності комерційними банками України

Важливими заходами, у напрямі змін в оцінці ліквідності комерційних банків України є застосування згідно з Постановою НБУ №13 від 12.02.2018р. вже з жовтня був введений розрахунок коефіцієнта покриття ліквідності та його нормативне значення. Так, саною на 31.12.2018 року нормативне значення цього коефіцієнта дорівнювало 80%, на 1.06.2019 року – 90%, а на 1.12.2019 року – 100%.

З метою проведення контролю за рівнем ліквідності Національним банком України встановлені наступні нормативи, та визначено їх оптимальний рівень:

- Норматив короткострокової ліквідності (Н6), цей норматив регулює мінімальний розмір активів з метою забезпечення виконання своїх зобов'язань протягом року ($> 60\%$);

- Коефіцієнт покриття ліквідністю ((LCR), цей норматив здійснює регулювання мінімального рівня ліквідності для покриття чистого очікуваного відпливу грошових потоків протягом 30 днів (в умовах кризи та стрес-сценарію). Нормативне значення цього показника дорівнює 100%. Liquidity coverage ratio (LCR) = ліквідні активи/відплив коштів за 30 днів у кризу $> 100\%$. Вважається, що розміру ліквідних активів повинно вистачати як мінімум на 30 днів у випадку непрогнозованого відпливу коштів;

- Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR), це показник який регулює мінімальний рівень стабільного фінансування, якого буде достатньо для забезпечення стабільного фінансування протягом року. Розраховується діленням стабільних пасивів на активи, які потребують стабільних пасивів, нормативним є значення понад 100%.

Використання вказаних показників вирішує наступні практичні питання банківської ліквідності:

- впроваджується поняття «ліквідність як потік», яке дає змогу врахувати очікувані відтоки та надходження і тим самим більш коректно оцінюється потреба у ліквідних коштах в момент криз та стресових ситуацій;
- банки мають змогу накопичити достатній рівень ліквідності для повного та своєчасного виконання зобов'язань протягом 30 днів, може активно використовуватись в періоди масового відтоку вкладів;
- приведення до норм міжнародної практики процесу поступового вирівнювання частки ліквідних активів в загальній структурі чистих активів;
- розширення можливостей проведення заходів, щодо пролонгації термінів вкладів;
- підвищує попит на вклади фізичних осіб, адже саме вони є більш стійкими та диверсифікованими, а відтоки по ним менш вразливими у порівнянні з депозитами юридичних осіб.

Розглянемо виконання банками України нормативу ліквідності Н₆ за 2018-2021 роки. (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

**Виконання банками України нормативу ліквідності Н₆
за 2018-2021 роки**

Назва	Станом на 31.12			
	2018	2019	2020	2021
АТ «Укрексімбанк»	122	113	84	88
АТ «Ошадбанк»	86	80	65	74
АТ «Райффайзен Банк»	79	82	88	86
АТ КБ «Приватбанк»	92	100	93	91
АТ «Таскомбанк»	76	78	76	71

Джерело: складено автором [34]

Більш наочно динаміку виконання найбільш потужними банками України нормативу Н₆ на рисунку 2.3.

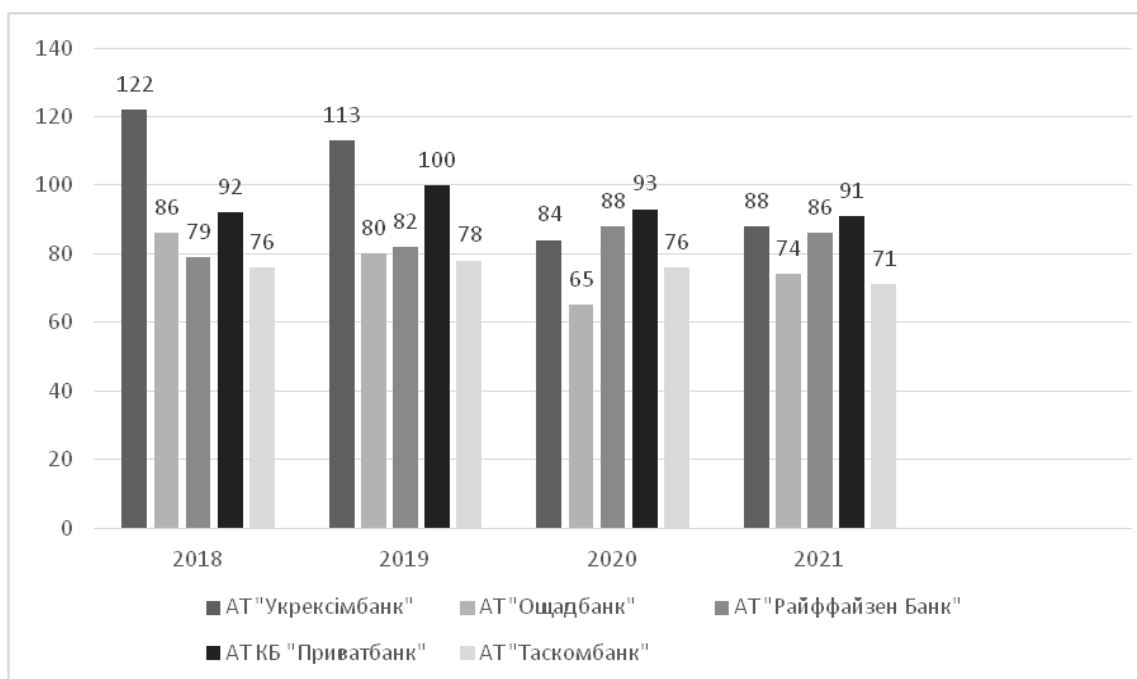

Рис.2.3. Динаміка виконання банками України нормативу ліквідності Н6 за 2018-2021 роки

Джерело: складено автором [34]

Виконання банками України Нормативу ліквідності Н6 за станом на 31.12.2018 -2021 рр. можна побачити у таблиці 2.5. та на рисунку 2.4

Таблиця 2.5

Виконання банками України нормативу LCR_{вв} за 2018 -2021 роки

Назва	Станом на 31.12			
	2018	2019	2020	2021
АТ «Укресімбанк»	449	839	343	245
АТ «Ошадбанк»	338	296	360	292
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	152	198	286	268
АТ КБ «Приватбанк»	238	268	278	251
АТ «Таскомбанк»	127	149	185	156

Джерело: складено автором [34]

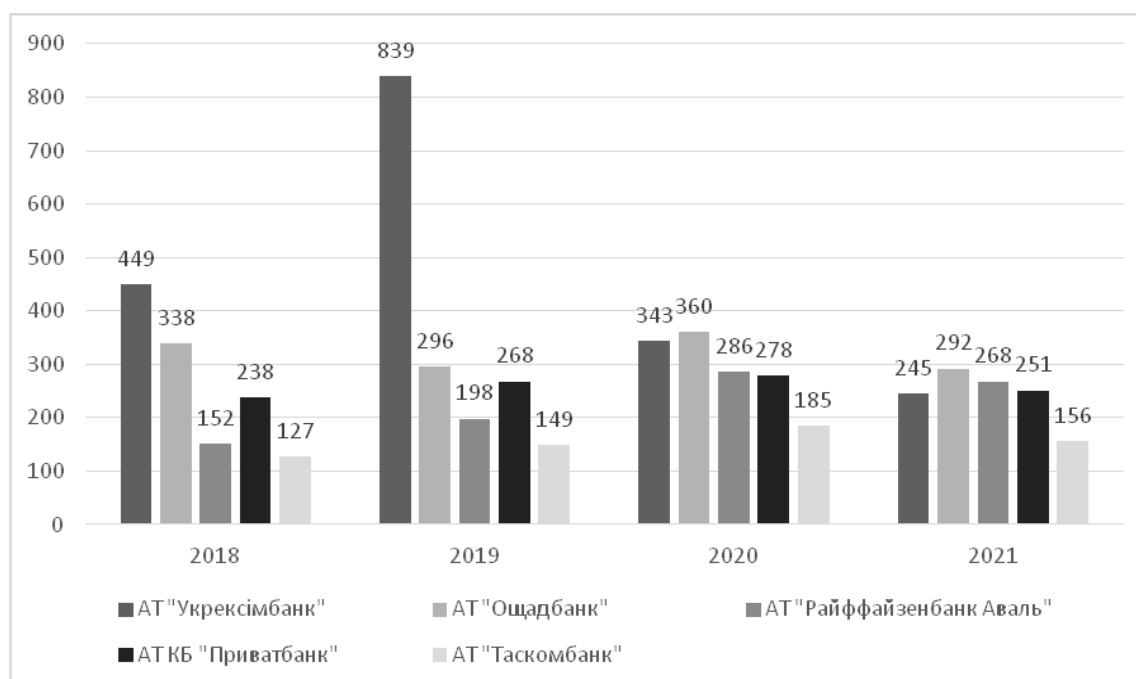

Рис. 2.4. Динаміка виконання банками України нормативу LCR_{вв} за 2018 -2021 роки

Джерело: складено автором [34]

Виконання банками України Нормативу LCR_{ів} та його динаміку за станом на 31.12.2018 -2021 рр. можна побачити у таблиці 2.6. та на рисунку 2.5.

Таблиця 2.6

Виконання банками України нормативу LCR_{ів} за 2018 -2021 роки

Назва	Станом на 31.12			
	2018	2019	2020	2021
АТ «Укрексімбанк»	396	568	371	243
АТ «Ошадбанк»	164	157	233	184
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	166	196	468	263
АТ КБ «Приватбанк»	89	308	218	216
АТ «Таскомбанк»	104	370	221	193

Джерело: складено автором [34]

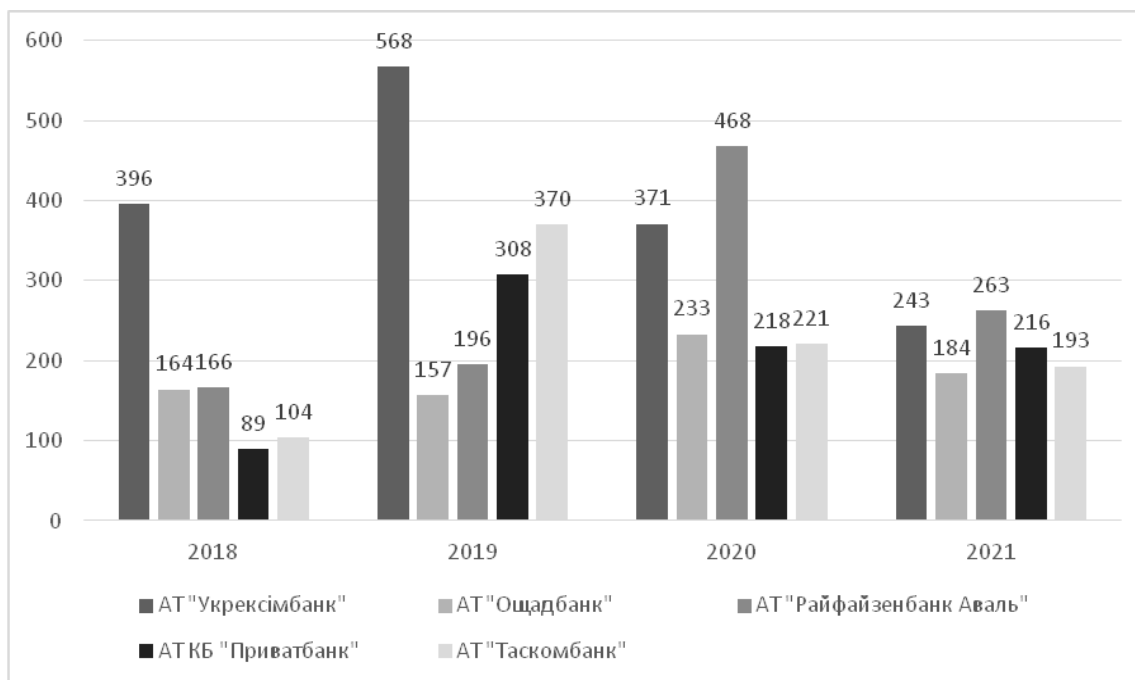

Рис. 2. 5. Виконання банками України нормативу LCRів за 2018 -2021 роки

Джерело: складено автором [34]

Важливим нормативом, який розраховується з 2021 року є коефіцієнт чистого стабільного функціонування (Net Stable Funding Ratio, NSFR).

Запроваджений новий пруденційний норматив є обов'язковим, і з 1.04.2021 року щоквартально розраховується. Рішення про запровадження даного показника затверджене постановою Правління НБУ від 24.12.2019 року, №158. Головною метою його запровадження є посилення стимулів для банківської установи покладатися на більш стабільні та довгострокові джерела, поступово зменшуючи залежність від короткострокових вкладень. Це впровадження дозволить збалансувати активи та пасиви банків за строками погашення, та сприятиме мінімізації системного ризику для фінансової стабільності. Методика розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування затверджена рішенням Правління НБУ від 24.12.2019 року, №1001-рш, який є співвідношенням суми обсягів наявного стабільного фінансування до суми обсягу необхідного для стабільного фінансування.

Норматив NSFR показує мінімально необхідний рівень ліквідності банку на період одного року. Відповідно до Базельських рекомендацій та нормативів ЄС, його значення має бути на рівні 100%. Але досягти цього значення можна поступово. Так, відповідно до графіка запровадження NSFR повинні становити не менше ніж 80% з 1.04.2021 року, 90% з 1.10.2021 року, 100% з 1.04.2022 року.

Відповідно до вимог комерційні банки повинні дотримуватись нормативу NSFR за всіма видами валют.

Розрахований показник у NSFR за 2021 рік можна побачити у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Виконання банками нормативу ліквідності у 2021 році

Назва	Станом на 2021р.		
	1.04(NSFR>80%)	1.07 (NSFR>80%)	1.10 (NSFR>90%)
АТ «Укрексімбанк»	137,72	152,09	127,57
АТ «Ощадбанк»	167,36	174,62	192,33
АТ «Райффайзен банк Аваль»	143,82	132,22	129,23
АТ КБ «Приватбанк»	138,73	139,93	151,26
АТ «Таскомбанк»	122,20	114,70	120,74

Джерело: складено автором [34]

Відомо, що нормативу ліквідності NSFR стимулювати банки покласти довіру на найбільш стабільні та довготермінові джерела. Наведені дані свідчать про те, що потужні банки в повному обсязі дотримуються даного нормативу.

Отже, розглянувши дотримання банками нормативів ліквідності можна побачити що найбільш потужні банки дотримуються нормативів діяльності. Крім того варто зауважити, що останніми роками змінилась політика НБУ щодо визначення та меж нормативів. Відбулось введення нових нормативів LCR та NSFR та відміна нормативів Н₄ та Н₅.

Протягом квітня 2022 року ліквідність банківської системи (деPOSITні сертифікати + кореспондентські рахунки) досягла рекордних значень з початку воєнної агресії з боку росії і станом на кінець дня 15.04.2022 становила 227 млрд грн (+9,2 млрд грн за тиждень), за рахунок:

- депозитних сертифікатів НБУ – 170,1 млрд грн (+2,6 млрд грн за тиждень квітня 2022 року);
- залишків на кореспондентських рахунках в НБУ – 56,7 млрд грн (+6,7 млрд грн за тиждень квітня 2022 року).

Ще близько 50 млрд грн банківської ліквідності знаходиться у вигляді готівки в касах банків.

Загальну ліквідність банківської системи з 24.02.2022 до 15.04.2022 року можна побачити на рис.2.6.

Рис.2.6. Загальна ліквідність банківської системи з 24.02.2022 року до 15.04.2022 року, млрд. грн.

Джерело: [46]

Зростання банківської ліквідності за квітень 2022 року майже повністю пояснюється нарощуванням державних витрат шляхом боргового їх фінансування, що призвело до збільшення грошової маси в економіці на 23 млрд. грн. у квітні 2022 року, з яких близько 10 млрд. грн. поповнили

ліквідність банків, а решта 13 млрд. грн. – було вилучено НБУ через інші монетарні операції (погашення довгострокових кредитів рефінансування тощо).

За даними НБУ, поточні показники ліквідності є рекордними для банківської системи за всю економічну історію України. Загальна ліквідність перевищує норматив ліквідності (55 млрд грн) в 4 рази.

Співвідношення ліквідності банків до ліквідних зобов'язань банків в квітні повернулося до докризового рівня – 15%.

Висока ліквідність банківської системи спостерігається на тлі низького рівня монетизації економіки (менше 40% ВВП).

Поряд з загальною ліквідністю зростає і структурний профіцит ліквідності (депозитні сертифікати мінус кредити рефінансування), який станом на 15.04.2022 р. досяг 45 млрд грн (рекордне значення з початку війни).

Отже, національна банківська система, незважаючи на воєнний стан, має достатній ресурс міцності для посилення своїх посередницьких функцій та розширення кредитної підтримки економіки – критично важливого джерела покриття проблем фінансування бізнесу.

У першому кварталі 2022 року банківський сектор України, вперше з 2017 року отримав загальний збиток. Фінансовий результат системи становив 0,16 млрд. грн. збитку через збиток у березні в розмірі 10,1 млрд. грн. проведений аналіз показав, що кількість збиткових банків за перший квартал зросла з п'яти до 25 банківських установ, а їх сукупний збиток становив 6 млрд. грн. До числа збиткових потрапили два державних банки. Слід відмітити, що АТ КБ «ПриватБанк» заробив понад 60% прибутку прибуткових банків.

На жаль, у першому кварталі 2022 року комерційні банки були операційно прибутковими, але в березні з активізацією воєнних дій зростання операційного доходу суттєво зменшилось. Попит на кредити та банківські послуги вагомо знизився. Скорочення обсягів торгівлі товарами та послугами в країні потягнуло за собою зниження обсягів розрахунків, що є ключовою базою комісійних доходів банків. Банки були змушені запроваджувати кредитні

канікули та суттєво знизити розмір комісійних винагород. Безумовно, це спричинило зниження операційного доходу комерційних банків. Процентний дохід у березні 2022 року знизився до 17%, в порівнянні з 35% за січень 2022 року.

Комерційні банки України, та зокрема АТ КБ «Приватбанк» здійснюють активну підтримку ЗСУ та займається благодійною допомогою. Так, було скасовано комісії за перекази пов'язані з волонтерською діяльністю, комісії для фізичних осіб і бізнесу за перекази на спеціальні рахунки НБУ для ЗСУ та допомоги потерпілим; спрощено оформлення переказів на підтримку ЗСУ та гуманітарну допомогу через систему LiqPay; впроваджена можливість переказів із рахунку «Підтримка та «Бонус+» на потреби ЗСУ; відкрили можливість придбання військових ОВДП через мобільний додаток Приват-24.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Напрямки антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Україна стикнулася із величезними викликами у зв'язку із початком військової агресії проти нашої країни. Банківська система не стала винятком, активна боротьба триває на фінансовому фронті, особливого значення має стабільність і прогнозованість роботи банківської системи, тому прийшлося пристосовуватись до нових умов. Фінансова система країни вистояла. Національний банк України зафіксував офіційний курс гривні, були введені обмеження щодо розрахункових операцій в іноземні валюти, підвищена облікова ставка з метою стримування інфляції. Нині комерційні банки розміщують в себе короткострокові депозитні вклади у гривні під 10-18 %, а довготермінові під 8-14% річних. Споживчі кредити надаються банками під 50% річних [46].

Національний банк України здійснив пом'якшення нормативів діяльності банку, що дозволило їм стабілізувати роботу, зосередити наявні ресурси на користь кредитування першочергово важливих галузей та стимулювати змінити свої бізнесові стратегії. Так, банкам довелось скорочувати кількість відділень та відмовитись від своїх розроблених довгострокових та середньострокових стратегій на користь короткостроковим та підвищити вимоги до своїх боржників.

Після майже як десятимісячної повномасштабної війни власники банківського бізнесу вже розуміють які проблеми можна очікувати та як їм протистояти. Так банки проводять активні дії щоб і надалі залишатись на ринку,

як гарантувати надійність збереження своїх заощаджень та забезпечувати вчасне проведення грошово-розрахункових операцій.

Незалежна асоціація банків України виділяє наступні виклики банківського ринку: зниження доходів для всіх учасників ринку, зростання частки непрацюючих кредитів, масова міграція за кордон, яка негативно впливає на економічну активність та обсяг операцій, унеможливлення відвідування відділень та втрата частини персоналу через міграцію або мобілізацію. Через закриття відділень банки почали активніше розвивати віддалені сервіси, інструменти віддаленої взаємодії та цифровізацію банківського сектору.

Спостерігається значне зростання ризику ліквідності, кредитного та процентного ризику через зміну облікової ставки до 25%, яка дала ефект зростання вартості пасивів.

Дослідження незалежної асоціації банків України підтверджують, що за війну кожен банк в середньому закryw дванадцять відділень. Але фізична наявність відділень користується великою популярністю, адже саме вони є важливим джерелом залучення нових клієнтів до банківських установ та збільшенням обсягів депозитів. З початком війни багато українців були змушені змінити вектор банківського обслуговування, особливо це стосується переселенців, як в межах країни так і за кордон. Комерційні банки зацікавлені в тому, щоб створити для користувачів зручні мобільні додатки, адже дистанційне обслуговування для багатьох українців є нагальною необхідністю. Ті банки, які розуміють цю потребу, підтримують постійний зв'язок з клієнтами можуть розширити клієнтську базу та примножити свої прибутки.

Враховуючи стан, в якому опинилась банківська система, важливим є розробка заходів антикризового управління ліквідності та платоспроможності комерційного банку. Антикризове управління розглядається як термінові заходи щодо запобігання чи виведення банку з кризи. Складові антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю можна побачити на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Складові антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Джерело: складено автором [38]

Складовою коректного функціонування механізму антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку є створена організація інформаційно-методичного забезпечення, через застосування сукупності методів та інструментів, за допомогою яких здійснюється вплив та застосування взаємопов'язаних елементів, які забезпечують збір, обробку та систематизацію інформації, яка дає можливість оперативно приймати необхідні управлінські рішення. Також, створена організація матеріально-технічного забезпечення, як наявність основних засобів та нематеріальних активів, які забезпечать нормальне функціонування системи антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку. Організація кадрового регулювання здійснюється через наявність кваліфікованого персоналу, та впровадження заходів щодо підвищення продуктивності праці та кваліфікаційного рівня працівників. Нормативно-правове регулювання здійснюється через регламентацію діяльності інструкціями, положеннями, технологічними картами, законодавчо-правовими актами.

Виходячи із складових антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю можна розглянути його модель, яка представлена рисунком 3.2.

Виділяють наступні заходи антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю:

- профілактичні, реалізуються через своєчасне виявлення дестабілізуючих факторів внутрішнього та зовнішнього впливу, з метою запобігання кризових проявів ліквідності та платоспроможності;
- діагностичні, реалізуються через проведення діагностики кризових проявів ліквідності та платоспроможності та прогнозування її подальшого розвитку з метою забезпечення менеджменту банку оперативною та якісною інформацією;

Рис. 3.2. Модель антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

Джерело: складено автором [38]

- планові, реалізуються через заходи підготовки плану реагування на кризу ліквідності та платоспроможності банку;
- організаційні, реалізуються через організацію антикризових процедур на основі чіткого розподілу повноважень та функціональних обов'язків, та створення антикризових відділів або комісій;

Таблиця 3.1.

Порівняльна характеристика попереджувального та поточного етапів управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Зміст управління ліквідністю та платоспроможністю	Попереджувальне антикризове управління ліквідністю та платоспроможністю	Поточне управління ліквідністю та платоспроможністю
Об'єкт	Операційна ліквідність та платоспроможність, врівноважуючий потенціал ліквідності	Операційна ліквідність та платоспроможність, врівноважуючий потенціал ліквідності
Суб'єкт	Збори акціонерів, спостережна рада, правління, КУАП, казначейство, кредитний комітет, служба внутрішнього контролю, управління ризиками, управління по роботі з клієнтами, управління зв'язків з громадськістю, філії відділення	Збори акціонерів, спостережна рада, правління, антикризовий комітет, казначейство, служба внутрішнього контролю, кредитний комітет, управління ризиками, управління по роботі з клієнтами, управління зв'язків з громадськістю, філії та відділення
Мета	Попередження кризових проявів ліквідності банку.	Подолання та стабілізаційні заходи кризи ліквідності
задачі	Моніторинг, профілактичні заходи, розробка та впровадження попереджувальних заходів та оперативного реагування на кризу ліквідності	Аналіз причин та факторів кризових явищ, контроль за дотриманням плану реагування на кризу ліквідності, оцінка ефективності заходів антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю
Функції	Профілактична, діагностична, планова	Організаційна, соціальна

Джерело: складено автором [37]

- репутаційна, реалізується через формування позитивного іміджу банківської установи, уникнення негативних вражень та думок з боку клієнтів та контрагентів;

- соціальна, реалізується через формування мотиваційних заходів для персоналу з метою максимізації процесу антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю.

Антикризове управління ліквідністю та платоспроможністю може здійснюватися на попереджувальному та поточному етапі. Порівняльна характеристика етапів управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку представлена у таблиці 3. 1.

Розуміючи сутність та необхідність моніторингу у процесі управління ліквідності та платоспроможності комерційного банку можна розглянути його структурно-логічну модель, яка будується відповідно до принципів комплексності, послідовності, оперативності дозволяє виробити специфіку формування антикризового моніторингу ліквідності та платоспроможності банка., яка представлена рисунком 3.3.

Розглядаючи систему моніторингу ліквідності та платоспроможності банку можемо побачити, що першочерговим етапом є формування механізму антикризового моніторингу ліквідності та платоспроможності комерційного банку, який впроваджується через узгодження цілей, методичного, інформаційного та нормативно-правового забезпечення, який необхідний для впровадження ефективного механізму антикризового моніторингу. Основними цілями антикризового моніторингу є виявлення та ідентифікація загрози та розвитку кризи ліквідності.

У своїй діяльності, в момент проведення антикризового моніторингу ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк» може застосовувати дану систему діагностуючі потенціальні кризи та проводячи стрес-тестування.

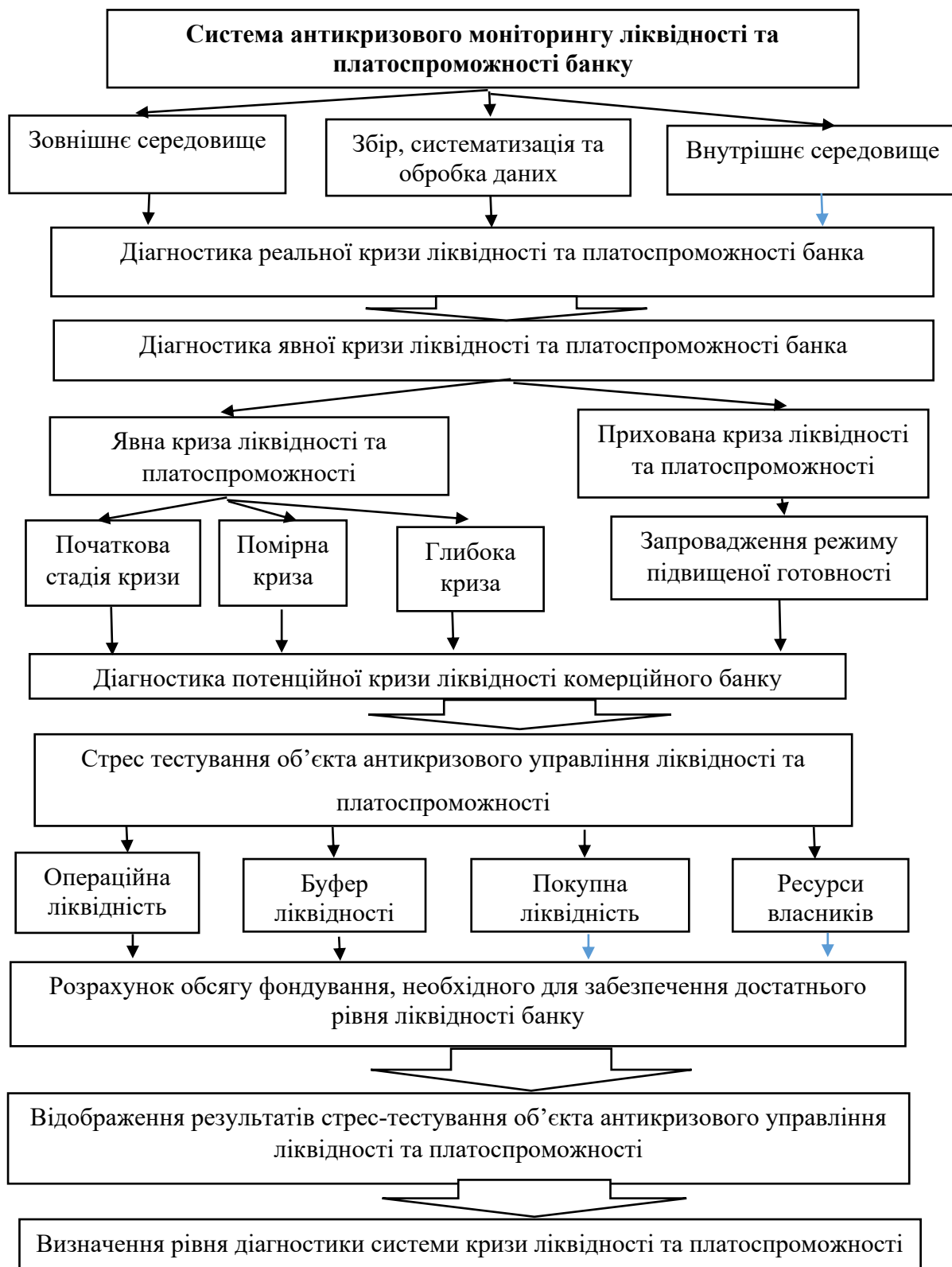

Рис. 3.3. Система антикризового моніторингу ліквідності та платоспроможності банку

Джерело: складено автором [38]

Антикризовий моніторинг ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк» дасть можливість попередити настання кризи ліквідності, основними заходами якого є:

- формування буферу ліквідності за результатами стрес-тестування;
- оптимізації грошових потоків операційної ліквідності банку з метою досягнення збалансованості вимог та зобов'язань за обсягами, строками, валютами;
- розширення можливостей банку до покупної ліквідності, через заходи рефінансування банку;
- здійснення постійної співпраці з власниками банківського бізнесу та їх своєчасне інформування про стан ліквідності та визначення потреб у додатковому фінансуванні.

Одночасно із профілактичними заходами управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку необхідна розробка плану реагування на кризу ліквідності банку, робочий варіант якого повинен спиратись на заходи антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю. Безумовно, план реагування на кризу ліквідності та платоспроможності є внутрішньо розробленим документом та містить систематизовану сукупність заходів на основі якої здійснюється регулювання діяльності банку.

Безумовно, антикризове управління ліквідності та платоспроможності банка є захисним механізмом на основі завчасного виявлення перших ознак загрози, прогнозування стану ліквідності на випадок розгортання деструктивних подій та розробки плану реагування на кризу ліквідності.

Стратегічною метою антикризового управління ліквідністю є подолання стійкого дефіциту ліквідності різними способами, у тому числі встановлення обмежень та мораторію на зростання активів та їх часткової реалізації на ринку та можливостей залучення зовнішнього фінансування з урахуванням принципу економічної ефективності.

Виділяють три види стратегій антикризового управління ліквідністю та платоспроможності комерційного банку (таблиця 3.4)

Таблиця 3.4

Стратегія антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

Характерні ознаки стратегії	Стратегія		
	Обмеження	Скорочення	Зростання
Сутність	Скорочення обсягів вибуття грошових коштів, у тому числі на основі обмеження зростання активів та стимулювання надходжень коштів.	Скорочення вибуття грошових коштів на основі встановлення мораторію на зростання активів, продаж активів, стимулювання надходжень коштів за рахунок всіх можливих джерел фінансування, у тому числі від власників, банків, НБУ.	Підтримка достатнього рівня ліквідності у тривалому періоді
Час застосування	Виявлено приховану кризу	Подолання стійкого дефіциту ліквідності	Забезпечення стійкого зростання у довгостроковій перспективі
Мета	Подолання тривалого дефіциту ліквідності	Подолання стійкого дефіциту ліквідності	Забезпечення стійкого зростання у довгостроковому періоді
Термін	Короткостроковий	Короткостроковий	Середньостроковий
Режим	Підвищеної готовності	Діяльності в умовах виявленої кризи ліквідності та платоспроможності	Звичайної діяльності
Заходи	Наступальні	Захисні	Стратегічні, консервативні

Джерело: складено автором [38]

У процесі антикризового управління ліквідністю та платоспроможності важливим є проведення контролю, основними завданнями якого є:

- дослідження стану об'єкта контролю;
- відповідність процедури антикризового управління ліквідністю та платоспроможністю розробленому та затвердженому плану дій;

- оперативна ліквідація ідентифікованих відхилень від плану;
- забезпечення сприятливих умов для досягнення запланованих показників.

3.2. Пріоритети зміцнення ліквідності та платоспроможності комерційного банку

Враховуючи тимчасово складний фінансовий стан, банківська система України залишається збалансованою та має потужний потенціал для свого подальшого розвитку. Враховуючи сьогоденні потреби економіки, основним завданням банку все ж таки залишається своєчасне повернення запозичених грошових коштів, тому діяльність банків має бути так організована, щоб свої зобов'язання були погашені своєчасно. Ліквідність та платоспроможність банку має важливе значення не лише для самого банку, власників банківського бізнесу, а і для нинішніх та потенційних клієнтів, адже саме ліквідність є необхідно умовою фінансової стійкості банка. Правильно організована стратегія та методи управління ліквідністю та платоспроможністю банка є надійним підґрунтям побудови банківського бізнесу.

Згідно з принципами розробленими Базельським комітетом, органи банківського нагляду і контролю повинні розуміти, що розроблена банківською установою стратегія управління ліквідністю враховує профіль ризиків, методи їх вимірювання, моніторингу і контролю. Так, на рівні конкретного банку регулювання ліквідності та платоспроможності здійснюється з метою захисту інтересів кредиторів і вкладників банку. На макрорівні регулювання ліквідності комерційного банку проводиться з метою забезпечення стабільного та ефективного функціонування всієї банківської системи. На рисунку 3.3. можна побачити механізм державного регулювання ліквідності та платоспроможності комерційного банку з боку НБУ.

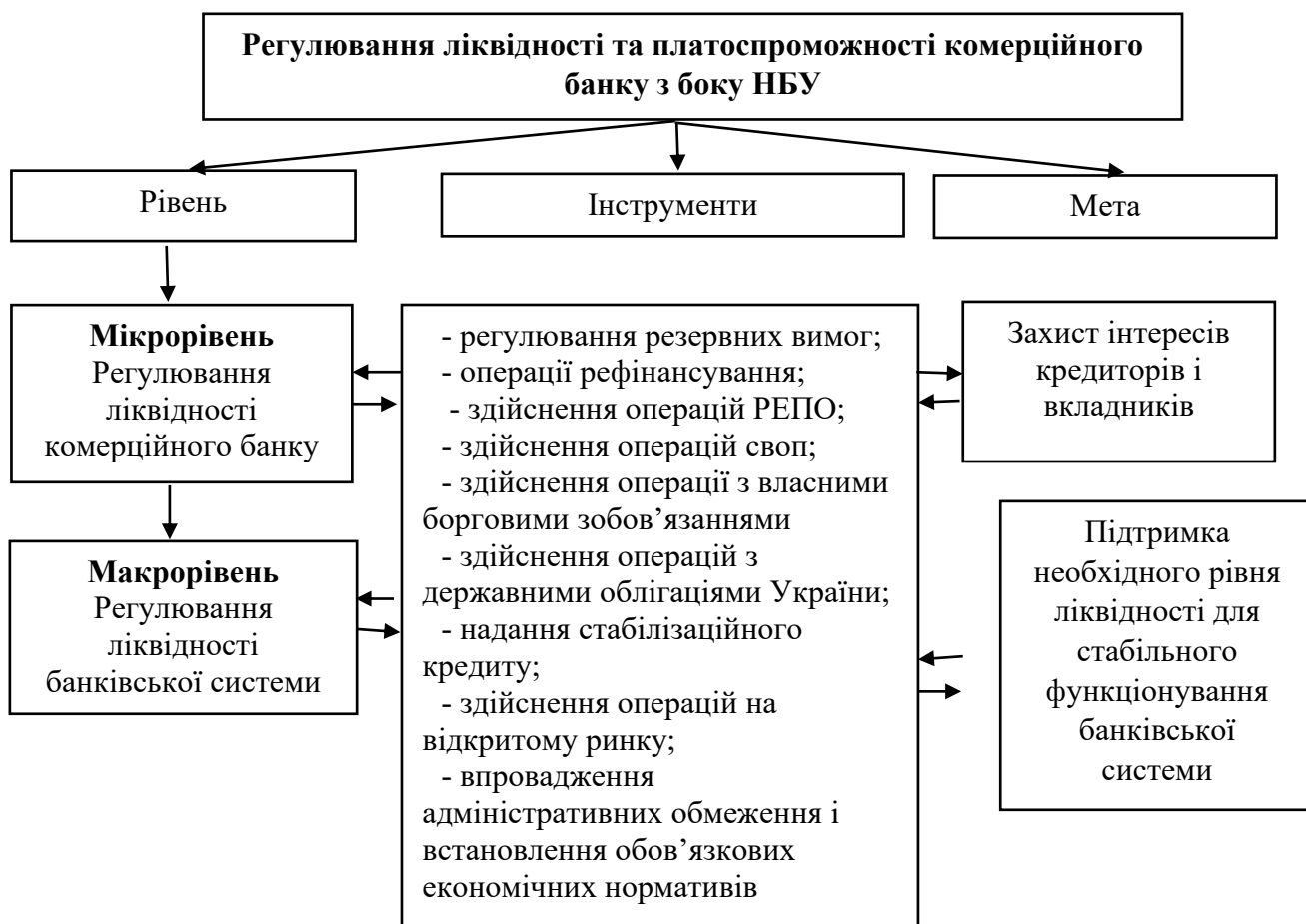

Рис.3.3. Механізм регулювання ліквідності та платоспроможності з боку НБУ

Джерело: складено автором [20]

На АТ КБ «Приватбанк» з метою зміцнення та підвищення рівня ліквідності та платоспроможності комерційного банку необхідно запроваджувати наступні дії:

- удосконалювати процес менеджменту через поліпшення організаційної структури банку;
- постійно проводити розрахунок та оцінку коефіцієнтів ліквідності. Виявлені відхилення у бік зниження необхідно мінімізувати за рахунок скорочення міжбанківських кредитів, кредиторської заборгованості та інших залучених ресурсів, а також за рахунок збільшення власних коштів банків.

Управління ліквідністю полягає у збалансованому поєднанні протилежних вимог ліквідності та прибутковості, а також максимізації прибутку при обов'язковому дотриманні встановлених економічних нормативів;

- здійснювати проведення заходів щодо визначення потреби в ліквідних коштах як мінімум у короткій перспективі, через аналіз потреб у кредитних ресурсах та очікуваного рівня вкладів, або ж через прогнозування обсягу позичок і внесків. Лише аналіз рахунків окремих клієнтів банку дозволить банку визначити потреби в готівці;

- проведення заходів щодо підтримки ліквідності на необхідному рівні через проведення визначеної політики банку в області пасивних та активних операцій, які спираються на урахуванні конкретних умов грошового ринку та особливостей виконуваних операцій. Необхідна розробка грамотної політики управління активними та пасивними операціями банку.

Успішна робота АТ КБ «Приватбанку», щодо управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку повинна визначати напрямки використання коштів акціонерів, власників банківського бізнесу та вкладників, регулювати склад та обсяг депозитного, кредитного та фондового портфеля, прогнозувати, мінімізувати та уникати ризики банківської діяльності.

Комерційним банкам взагалі та АТ КБ «Приватбанк» варто більше приділяти уваги інформуванню своїх існуючих та потенційних клієнтів. Так, існує певна доцільність у відкритті на веб-сайтах банків спеціальних сторінок, де були б опубліковані статті та інформаційні повідомлення із коментарями фахівців, спрямованих на роз'яснювальні заходи або спростування неправдивої інформації та панічних чуток щодо діяльності банку. Також тут доцільно висвітлювати досягнення банків.

У практиці управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку можливо декілька сценаріїв (таблиця 3.5.).

Таблиця 3.5.

Сценарії управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку

криза банку	економіко-політична криза	криза головного контрагента або групи контрагентів	сприятливі обставини
1) зниження рейтингу банку на 1-3 сходинки; 2) операційний ризик (збої в системах управління, обман при операціях з цінними паперами, викривлення звітності, приховані витрати, зовнішнє втручання); 3) невиконання 1-2 економічних нормативів; 4) зростання проблем-ної заборгованості до 10%**; 5) зменшення регулятивного капіталу на 10%; 6) події пов'язані із ризиком репутації банку	1) падінні темпів росту ВВП; 2) неконтрольована девальвація національної валюти; 3) зростання інфляції; 4) криза платіжного балансу (зростання від'ємного сальдо більше 10% в рік); 5) зниження ділової активності; 6) зростання збитковості підприємств; 7) зростання процентних ставок; 8) банкрутство підприємств та банків; 9) зростання панічних настроїв в суспільстві внаслідок політичних розбіжностей; 10) відсутність правлячої коаліції у Парламенті; 11) революційна зміна влади; 12) військово-політичні конфлікти із іншими країнами	1) падіння рентабельності контрагента на 10%; 2) арешт активів; 3) зниження цін на продукцію в межах 10-30%; 4) рейдерське захоплення підприємства; 5) погіршення інвестиційної привабливості підприємства; 6) криза банку-контрагента	1) зростання ВВП 2-4% в рік; 2) цінова стабільність; 3) фінансова стабільність; 4) пом'якшення ділового клімату; 5) зростання реальних доходів суб'єктів економіки;

Джерело: складено автором [55]

Регулювання та зміцнення ліквідності комерційного банку це процес оцінки поточного та перспективного стану ліквідності комерційного банку. Для його здійснення використовуються законодавчо визнані та внутрішньорозроблені методики та заходи впливу на ліквідність, з метою забезпечення необхідного рівня ліквідності, при цьому задовольняючи вимоги

клієнта, збільшенні рівня прибутку та розширення спектру та масштабів діяльності.

Банк у своїй діяльності обирає процес управління, регулювання та контролю за рівнем ліквідності та платоспроможності. Але, постійно здійснюється контроль з боку Національного банку України за рівнем ліквідності та платоспроможності через дотримання показників та нормативів.

Регулювання Національним банком України рівня ліквідності та платоспроможності націлено на здійснення контролюючої функції за станом ліквідності комерційних банків, але негативним наслідком є те, що послаблюється увага власників, акціонерів та керівників банку до цієї проблеми. Нажаль, багатьма ліквідність та платоспроможність банку сприймається не як проблема банку, а як така, яку легко вирішити за допомогою втручання Національного банку України та кредитних вливань.

Вітчизняна банківська практика та зарубіжний досвід підтверджує, що така позиція є помилковою і часто призводить до руйнівних наслідків. Адже після втрати ліквідності та платоспроможності відновити довіру клієнтів практично не можливо.

Регулювання рівня ліквідності та платоспроможності здійснюється з метою попередження виникнення системних криз, коли проблеми ліквідності в одному банку призведуть до проблем ліквідності в іншому банку, а також можуть вплинути і на закордонні фінансово-кредитні установи.

Тому, особливо важливим є здійснювати контроль за ліквідністю всієї банківської системи, а особливо це стосується системно важливих банків, яким фахівці радять встановлювати більш жорсткі вимоги, через запровадження для них більш високих значень економічних нормативів, норм обов'язкових резервів.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз існуючої наукової літератури, дає змогу стверджувати, що не існує єдиного визначення понять ліквідність, платоспроможність, управління ліквідністю та платоспроможністю. Але, ми у своїх дослідженнях дотримуємось визначення як спроможності банку забезпечити виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, позичальниками, кредиторами своєчасно і у повному обсязі, використовуючи при цьому як внутрішні так і зовнішні джерела, та за мінімальних витрат та здатності фінансувати зростання власних коштів. Платоспроможність, варто розглядати як рівень забезпеченості фінансових зобов'язань за рахунок власного капіталу, тоді як ліквідність є забезпеченням повного виконання всіх зобов'язань комерційного банку.

Проведені дослідження наукових тлумачень даних понять дають змогу стверджувати, що ліквідність та платоспроможність варто вважати головними якісними показниками, які характеризують фінансову стійкість та надійність банку. Репутація комерційного банку напряду залежить від рівня його ліквідності та платоспроможності.

Після проведення аналізу ліквідності та платоспроможності АТ КБ «Приватбанк» можемо зрозуміти, що банком проводяться активні заходи щодо забезпечення ліквідності, безперебійної роботи установи та можливостей своєчасних виплат зобов'язань.

За період, який нами був досліджений, можемо побачити, що у 2021 році в порівнянні з 2020 роком процентні доходи АТ КБ «Приватбанк» збільшились на 2291 млн. грн., або 6,82%. Позитивним явищем є зменшення процентних витрат на 5424 млн. грн., або на 54,65%. Це пов'язано з жорсткою політикою банку, щодо управління витратами. Наслідком цього є зростання чистого процентного доходу на 7715 млн. грн., або на 35,71%, а отже і зростання чистого процентного доходу після вирахування резерву на зменшення

корисності на 8630 млн. грн., або на 43,52%. Отже, спостерігається зростання чистого прибутку до оподаткування на 10771 млн. грн., або на 44,33%.

Ці позитивні зміни стали можливими завдяки тому, що керівництво АТ КБ «Приватбанк» регулярно проводить заходи щодо розробки та дотримання стратегії розвитку та визначають перспективні та першочергові напрями діяльності.

Спостерігається збільшення загального обсягу грошових коштів та їх еквівалентів у 2021 році в порівнянні з попереднім 2020 роком на 2924 млн. грн., або на 5,58%. Це відбулось за рахунок збільшення розмірів грошових коштів в касі на 253 млн. грн., або на 1,22%, залишків на рахунку в НБУ на 408 млн. грн., або на 7,35%.

Розглянувши дотримання банками нормативів ліквідності можна побачити що найбільш потужні банки дотримуються нормативів діяльності. Крім того варто зауважити, що останніми роками змінилась політика НБУ щодо визначення та меж нормативів. Відбулось введення нових нормативів LCR та NSFR та відміна нормативів Н₄ та Н₅.

Протягом квітня 2022 року ліквідність банківської системи (деPOSITні сертифікати + кореспондентські рахунки) досягла рекордних значень з початку воєнної агресії з боку росії і станом на кінець дня 15.04.2022 становила 227 млрд грн (+9,2 млрд грн за тиждень), за рахунок:

- депозитних сертифікатів НБУ – 170,1 млрд грн (+2,6 млрд грн за тиждень квітня 2022 року);
- залишків на кореспондентських рахунках в НБУ – 56,7 млрд грн (+6,7 млрд грн за тиждень квітня 2022 року).

Ще близько 50 млрд грн банківської ліквідності знаходиться у вигляді готівки в касах банків.

Проведені дослідження показали, що за 12 місяців 2021 року Банк отримав 35,1 млрд грн чистого прибутку, у порівнянні з 2020 роком це більше

на 10,7 млрд грн., або на 44%. У 2021 році чистий прибуток АТ КБ «Приватбанк» займає 45% долі в загальному результаті банківської системи.

Основними факторами збільшення показників фінансового результату банку є:

- зниження вартості фінансування в межах загального процесу зниження процентних ставок для фізичних осіб у 2020 році та на початку 2021 року на банківському ринку України;
- зростання розмірів комісійних винагород на основі нарощення обсягів транзакційних операцій клієнтів, у тому числі зростання загального рівня безготівкових розрахунків в країні;
- контроль за обсягами операційних витрат;
- зменшення розмірів резервів по кредитних ризиках, пов'язаних з пандемією у 2020 році.

Збільшення прибутку АТ КБ «Приватбанк» є результатом впливу макроекономічних факторів пов'язаних зі зміною резервів під юридичні ризики. Зміни в світовому економічному просторі та в загалі в економіці України обумовили зменшення справедливої вартості облігацій внутрішньої державної позики, що були отримані як внесок в статутний капітал банку при його націоналізації. За рахунок такої переоцінки в 2021 році АТ КБ «Приватбанк» отримав 7,7 млрд. грн. збитків після значної позитивної переоцінки у 2020 році. Позитивний внесок у на формування загального фінансового результату АТ КБ «Приватбанк» у 2021 році відбувся за рахунок розформування створених в 2020 році резервів під юридичні ризики. Так, АТ КБ «Приватбанк» постійно показує стабільні темпи зростання темпів діяльності та рівня фінансового результату. Розвиток банківського бізнесу, контроль за витратами, зважена та поміркована кредитна політика та ефективне управління банківськими бізнес-процесами як всередині банку, так і в обслуговуванні клієнтів, дало змогу у 2021 році утримати лідерські позиції в загальному результаті банківської системи [50].

З метою подальших можливостей підтримки ліквідності комерційного банку та його стабільної роботи необхідно і в подальшому здійснювати постійну оцінку своєї ліквідності за допомогою розрахунку коефіцієнтів. У випадку навіть не критичних змін необхідно терміново привести ці показники до належного рівня відповідно до встановлених вимог. Досягнення цього рівня може бути здійснено за рахунок зменшення міжбанківського кредитування, кредиторської заборгованості та інших коштів або за рахунок збільшення власних коштів. У цьому випадку важливо збалансувати цей процес, адже при залученні додаткового капіталу у вигляді емісії цінних паперів можна викликати обурення акціонерів, адже це призведе до скорочення дивідендів. От, якщо ліквідність комерційного банку має більш високі результати, це теж може викликати питання від акціонерів та власників, адже не використовуються всі можливості для отримання прибутку, а отже і зменшується рівень дивідендів.

Отже, світова банківська практика вимагає проведення аналізу ліквідності одночасного з аналізом платоспроможності. Комерційні банки отримують максимальний прибуток коли функціонують на межі мінімально допустимих значень ліквідності, тобто банківська установа по повній використовує надані йому можливості та права щодо розпорядження залученими ресурсами. Максимальні показники ліквідності комерційного банку відбуваються при максимальних залишках на кореспондентських рахунках та касах банків. Так, важливим правилом максимального збільшення прибутку є постійне використання коштів та видачі позичок.

Таким чином управління ліквідністю комерційного банку зводиться до поєднання вимог ліквідності та прибутковості через вибір стратегії та визначення необхідності у ліквідних коштах у короткостроковому періоді. Даний прогноз можна здійснювати у два способи, через аналіз необхідності у кредиті та через прогнозування розміру позичок і внесків. Тут виникає потреба у дослідженні господарських та фінансових умов на регіональному ринку, особливостей регіональної клієнтської бази, можливості виходу на нові ринки

та впровадження банківських послуг. Також важливими при аналізі є зміни у законодавстві та грошово-кредитній політиці.

Розрахувавши прогнозовану потребу у ліквідних коштах варто сформулювати та забезпечити необхідними ресурсами ліквідний резерв, який забезпечить виконання неспрогнозованих зобов'язань різного роду.

Таким чином, регулювання визначеного рівня ліквідності та платоспроможності є необхідною умовою ефективної діяльності комерційних банків, яке досягається шляхом на ступних заходів:

- проведення ефективної грошово-кредитної політики;
- проведення контролю за діяльністю банків з метою забезпечення стабільності функціонування взагалі банківської системи;
- забезпечення виконання економічних нормативів ліквідності та платоспроможності згідно із нормативами НБУ;
- проведення заходів щодо здійснення ефективної банківської діяльності з одночасним збільшенням прибутку;
- проведення заходів щодо забезпечення довіри вкладників та інші заходи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белікова Т., Хіжняк О., Лубянникова В. Формування та управління ресурсною базою банків та її вплив на ліквідність банківської системи. Молодий вчений. 2015. № 11(2). С. 9–13.
2. Буковинський С. До питання оптимізації стратегії монетарної політики Національного банку України. Економічна теорія. 2014. № 2. С. 70–85.
3. Герасимович А., Алексеєнко М., Парасій-Вергуненко І. Аналіз банківської діяльності. Київ: КНЕУ, 2006. 600 с.
4. Грудзевич У. Проблеми та перспективи впровадження вимог «Базель III» при визначенні ліквідності банків України. *Соціально – економічні проблеми сучасного періоду України: збірник наук. праць*. 2018. Вип. 2 (130). С. 57–62.
5. Данилишин Б. Ресурси України для фінансової стабільності під час війни та відбудови. Економічна правда, 22.04.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/22/686099/>
6. Довгань М. Фінансовий менеджмент у бакну. Навчальний посібник. Тернопіль, Економічна думка, 2006, 306с.
7. Дзюблюк О., Рудан В. Управління ліквідністю банківської системи України: монографія. Тернопіль: Вектор, 2016. 290 с.
8. Енциклопедія банківської справи України. Київ Молодь, 2001, 680 с.
9. Зверяков М., Коваленко В., Сергеева О. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.
10. Івасів І., Фуксман О. Інтегрована система управління ліквідністю в банках. Бізнес-Інформ. 2014. №4. С.348–355.
11. Івасів І. Ліквідність банку в умовах маркетингоорієнтованого менеджменту. Фінанси України. 2003. № 1. С. 109–116.

12. Коваленко В., Коренєва О, Торяник Ж. Обґрунтування стратегії управління ліквідністю банківської установи. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи. №17, С. 159-167. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/6657/1/KovKorTor.pdf>
13. Козьмук Н., Кузнєцова А., Лазня А. Забезпечення ліквідності банківської системи України в сучасних умовах. Київ: УБС НБУ, 2014. 230с.
14. Колесніченко Н. Економіко-математичне моделювання ліквідності комерційних банків в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2003. 19 с. URL: <http://www.irbis-109.nbu.gov.ua>
15. Корнівська В. Ліквідність у термінах економічної теорії: посткризові орієнтири розвитку. Економічна теорія. 2013. № 3. С. 16 - 27.
16. Коробчук Т. Сучасні підходи до аналізу ліквідності комерційних банків. Економічний форум, 2022, №3, с. 179-184. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/341/329
17. Косарева І. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків. *Економіка та управління підприємствами*. №29. 2018. С. 99 – 103.
18. Коцюба І. Управління ліквідністю – основа інтеграції стратегічного управління фінансовою діяльністю у банку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 81-85.
19. Криклій О., Ребрик Ю. Система комплексного управління ліквідністю банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*: збірник наукових праць. Харків: ХІБС УБС НБУ, 2010. Випуск 1 (8), частина 2. С. 9-17.
20. Ларіонова К., Донченко Т. Управління ліквідністю банків України в сучасних умовах: нормативний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*, №2, 2020. С. 76 – 82.

21. Лис І. Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової фінансової кризи. *Банківська справа*. 2009. №4., С 19-25.
22. Литвинюк М., Демиденко В. Ліквідність банку та банківської системи як показник ефективності діяльності банку та її вплив на прибутковість комерційного банку. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 631 – 636.
23. Марченко О. Зниження ліквідності банківської системи як ключова проблема реалізації грошово-кредитної політики. *Бізнес Інформ*. 2014. № 8. С. 257–262.
24. Малахова О., Рудан В. Теоретичні засади банківської ліквідності та фактори, що її визначають. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник*. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. Вип. 6. Т. 1. С. 217-223.
25. Марущак М. Управління ліквідністю в банках України: стратегічний та операційний рівень. *Наукові праці НДФІ*. 2009. № 1 (46). С. 126-131.
26. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні від 27.04.2018р. №234-рш URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Method_15122017_803-rsh_economic_ratios.pdf?v=4
27. Міщенко В., Сомик А. Ліквідність банківської системи: економічна сутність, структура і методологічний підхід до аналізу. *Вісник НБУ*. 2008. № 11. С. 6–9.
28. Міщенко В. Банківські операції: Підручник. 2-е вид., переробл. і доп. Київ: Знання, 2007. С. 84 – 85.
29. Мусієнко О., Шамрай О. Ключові аспекти управління ліквідністю банку в сучасних економічних реаліях. *Молодий вчений*. 2016. - № 1 (28). Частина 1. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/1/29>.

30. Михайлюк Р. Ліквідність та прибутковість – фактори зміцнення фінансової стійкості комерційного банку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Вип. 24. Одеса : ОДЕУ, 2006. С. 135–139.
31. Національний банк впроваджує новий норматив для банків – коефіцієнт покриття ліквідністю LCR. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=64531757&cat_id=55838.
32. Нормативи ліквідності. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123471.
33. Онищенко В., Довгаль Ю. Стан та особливості формування ліквідності комерційних банків України у сучасних умовах. *Фінансовий простір*. 2015. – № 1 (17). URL: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15ovostopd>.
34. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
35. Постанова Правління НБУ «Про запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)» від 15 лютого 2018 року № 13. URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=64546644> (дата звернення 18.10.2022р).
36. Примостка Л. Фінансовий менеджмент у банку. Вид. 2-ге. Київ. КНЕУ. 2004. 468с.
37. Путінцева Т. Сутність ліквідності комерційних банків. *Вісник університету банківської справи*. 2019, №2-3, с. 73-80.
38. Ребрик Ю. Рання діагностика кризи ліквідності як інструмент попередження кризових явищ у банку. *Фінансово – кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*: збірник наук. праць. Харків: ХІБС УБС НБУ, 2010. Випуск 2 (9). С. 70-78.
39. Рішення правління НБУ № 101-рш «Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)» від 15 лютого 2018 року. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr101500-18> (дата звернення 18.10.2022р.)

40. Рудан В. Ліквідність банківської системи: сучасний стан і стратегічні орієнтири управління. *Економічний аналіз*. 2017, Том 27, №4, с. 170-179.

41. Руденок О., Волкова В. Управління ліквідністю банку в умовах переходу до нових стандартів Базеля III. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1 (29). С. 104–111

42. Рябіченко Д. Розвиток системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів: дис. ... канд. екон. наук: спец.: 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит»; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2015. 244 с.

43. Слуцький Б. Як війна змінила роботу банківської системи України. Інформаційне агентство УНІАН, 2022, 02.09. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-yak-zminilas-robota-bankivskoji-sistemi-11964504.html>

44. Степанова В. Гроші, фінанси і кредит; вплив фінансової нестабільності на ліквідність банківської системи України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. №4, 2015. С. 98 – 103.

45. Тищенко О., Тищенко В. Напрями регулювання банківської ліквідності за новими стандартами. *Причорноморські економічні студії*. №53. 2020. С188-195.

46. Українські банки після 200 днів війни: як вони проживуть наступні 100 днів. Мінфін. 15.09.2022. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/09/15/92230422/>

47. Успенко В., Хіжняк О. Аналіз сучасного стану ліквідності банків України. *Молодий вчений*. 2016. № 1. Частина 1. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016 /1/44 .pdf>.

48. Фатюха В., Самченко О. Удосконалення методів управління ліквідністю комерційного банку. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. Частина 1. С. 413 – 415. URL: https://econa.at.ua/Vypusk_8/p1/fatyuha.pdf
49. Федішин М. Технологія управління ліквідністю комерційних банків: теоретичний аспект. *Економіка і суспільство*. 2018. №16. С.840–846. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/ 127.pdf
50. Фінансова звітність (privatbank.ua). URL: <https://privatbank.ua/>
51. Фуксман О.Ю. Методика вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління короткостроковою ліквідністю в банках. *Ефективна економіка*. 2015. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4147>
52. Фуксман О. Ліквідність у забезпеченні стабільності банку. *Вісник КНТЕУ*. 2013. № 4. С. 57 – 68.
53. Хіміч Н. Управління ліквідністю комерційних банків в умовах нестабільності фінансових ринків. *Регіональна економіка*. Львів, 2008. №3. С. 76 – 83.
54. Червінська О., Мокринська М. Управління банківською ліквідністю як метод фінансового менеджменту. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. С. 165-169.
55. Чибисова В. Проблема ефективного регулювання ліквідності банків у сучасних умовах. *Бізнес- Інформ*. 2020, №2, с. 350-357. URL:<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-350-357>
56. Щуревич О. Удосконалення механізму регулювання ліквідності комерційних банків України. *Вісник ОНКУ імені І.І. Мечника*. 2016. Т.21. Вип.7-2 (49). С. 164-168. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2016_21_7-2/36.pdf
57. Duttweiler R. Managing liquidity in banks. A top down approach. A John Wiley & Sons Ltd, 2009. 286 p.